

1983/84:138

Tisdagen den 8 maj

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i utrikes- och försvarsutskotten under Axel Anderssons ledighet anmält hans ersättare Lennart Holmsten.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet

Lennart Holmsten (s)

suppleant i försvarsutskottet

Lennart Holmsten (s)

2 § Svar på fråga 1983/84:491 om behovet av familjepolitiska reformer

Anf. 2 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Ulla Tillandér har ställt följande fråga till mig:

Anser verkligen socialministern att resultatet av avtalsrörelsen kan påverka behovet av familjepolitiska reformer?

Som svar på Ulla Tillanders fråga vill jag anföra följande.

Jag anser inte att resultatet av avtalsrörelsen förändrar behovet av ett förbättrat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna. Det regeringsförslag som nyligen lämnats om en kraftig utbyggnad av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna torde eftertryckligt dementera att jag hyst en sådan uppfattning.

Förslaget innebär att barnbidraget från den 1 januari 1985 höjs med 1 500 kr. per år och barn till 4 800 kr. Motsvarande höjningar görs av studiebidrag och flerbarnstillägg. I fortsättningen kommer barnbidraget att betalas ut varje månad. Vidare förbättras bostadsbidragen. Garantnivån i föräldraförsäkringen höjs från 37 kr. till 48 kr. per dag. Stöd motsvarande bidragsförskott kommer vidare enligt förslaget att utgå till ensamstående med gymnasiestuderande barn mellan 18 och 20 år och till ensamstående adoptivföräldrar.

Anf. 3 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga. När jag ställde frågan visste ingen om det över huvud taget skulle komma ett förslag från regeringen om familjepolitiken. I budgetpropositionen fanns det inget förslag, och någon särskild proposition var inte heller aviserad. Hade regeringen då budgetpropositionen skrevs ansett att frågan om barnfamiljernas ekonomi var en angelägen fråga, borde det nog ha avsatt sina spår i budgeten.

Nu har trots allt regeringen lagt fram ett förslag. Man hade helt enkelt inget annat val. Tomhäntheten var alltför iögonenfallande, jämfört med oppositionspartierna. Därför är det inte för mycket sagt att oppositionspartierna i den här frågan har drivit minoritetsregeringen framför sig. Att stå emot ett så massivt krav på åtgärder blev helt enkelt politiskt omöjligt. Det förstod säkert också socialministern som den skicklige taktiker som han är känd för att vara.

Det förslag som nu föreligger efter alla de påstötningar som fick regeringen att agera har sina förtjänster – det skall villigt erkännas. Att barnbidraget måste höjas är för oss i centern en självklarhet. Det föreslår vi också. Detsamma gäller flerbarnstillägget. I båda fallen är det fråga om stödformer vilkas upphovsrätt finns hos oss. Detsamma kan man säga om höjningen av garantnivån från 37 kr. till 48 kr. Denna åtgärd från regeringens sida är i sin tur ett erkännande av vårdnadsersättnings princip om lika ersättning åt alla. Denna ersättning har man förbättrat, och man kan inte förbättra en sak som man ogillar och egentligen vill avskaffa.

En annan sak är att vi anser att det här också borde sträckas ut i tiden. De tre månader som det gäller är alldeles för kort tid. En utbyggnad av vårdnadsersättningen finns det ett starkt behov av. En sådan utbyggnad föreslår vi också.

Att det efter alla om och men föreligger ett förslag är alltså en omständighet som regeringen inte kan tillskriva sig hela äran av. Det grundläggande felet med förslaget är att det framläggs för sent. Dyrbar tid har gått förlorad. Barnfamiljerna är enligt många beräkningar de som förlorat mest på regeringens politik. Jag tänker på borttagandet av livsmedelssubventionerna, höjningen av moms, skattehöjningar osv.

Regeringens dröjsmål med en kompensation för allt detta är därför en gåta. Att socialministern inte svävade i okunnighet om den försämrade ekonomin för familjer med barn, i synnerhet de familjer där bara en

förvärsarbetar, såg vi honom många gånger i TV betyga. Därför måste motiven för uppskjutandet av denna kompensation ha varit mycket starka. Vilka motiven än var – inte var det till fördel för familjer med barn.

Jag vill avsluta med att fråga socialministern: Varför har regeringen hela tiden fördröjt viktiga åtgärder för barnfamiljerna, så att de träder i kraft först den 1 januari 1985 i stället för den 1 juli i år?

Anf. 4 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det båtår föga att gräla om vem eller vilket parti som har drivits av den hetaste viljan. Det viktigaste är trots allt det resultat man uppnår, och det var det åsyftade.

Vi kan nu konstatera att barnfamiljerna får en större förbättring den här gången än vad ni lyckades åstadkomma under de sex år ni hade majoriteten här i riksdagen, och tidvis också regeringsansvaret.

Nej, jag vill alls inte att vi skall ta åt oss hela äran. Det har jag sagt flera gånger i de debatter som har förekommit. De överläggningar som föregick förslaget, där också centerpartiet och de andra riksdagspartierna deltog, hade stor betydelse. Det trodde jag också att de skulle ha redan när överläggningarna började, även om borgerligheten var så hopplöst splittrad att det inte gick att nå den breda enighet som jag ett tag trodde vi skulle kunna nå.

Visst hade det varit bra om vi hade kunnat genomföra detta från den 1 juli – det tycker jag fortfarande – men det har funnits en uppfattning tvärs över partigränserna, att varje ny reformkrona skulle betalas med en ny inkomst-krona eller en besparingskrona. De åtgärder som står till buds är alla av det slaget att de bara kan genomföras från den 1 januari 1985. Något annat förslag har vi inte nått någon enighet om. Centerpartiets förslag, att låta de sjuka betala det ökade stödet genom införande av karensdagar och sänkning av sjukpenningen i sjukförsäkringen, tror jag inte ens folkpartiet numera sluter upp bakom.

Anf. 5 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Socialministern säger att det är viktiga åtgärder som regeringen har föreslagit. Men det är också en viktig punkt att de inte träder i kraft förrän den 1 januari 1985.

Många olika åtgärder som regeringen har vidtagit har försämrats för barnfamiljerna. Jag tänker på borttagandet av livsmedelssubventionerna, den höjda moms, höjda skatter och höjda levnadskostnader över huvud taget liksom på taxehöjningar ute i kommunerna på barnomsorgens område som åtföljer det nya statsbidragssystemet. Alla dessa åtgärder kan kallt konstateras med hjälp av summering i konsumentverkets statistik. Detta kan ingen förneka, inte heller Sten Andersson. Under socialdemokraternas första regeringsår har detta medfört ökade kostnader för en tvåbarnsfamilj på ca 11 000 kr.

Det finns faktiskt ett samband mellan den försämring för barnfamiljerna som konsumentverket har konstaterat och regeringens uppscendeväckande

passivitet. Det fanns inget förslag i budgetpropositionen, och ingen senare proposition aviserades heller.

Det är ett faktum att regeringen bjuder över, sedan samtliga oppositionspartier har lagt fram sina förslag om förbättringar för barnfamiljerna. Jag tycker i och för sig att flera av de förslag som har kommit är bra, men det är en omtanke som är väldigt hastigt påkommen. Den heta viljan att vara bäst och snällast borde ha lett till att man också handlade raskast.

Anf. 6 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det är riktigt att om inte alla så åtminstone många av de besparingsförslag som har lagts fram av tidigare borgerliga regeringar och av den nuvarande socialdemokratiska har lett till försämringar också för barnfamiljerna. Men det som framför allt har medfört att de flesta barnfamiljer befinner sig i ett prekärt ekonomiskt läge är den reallöneförsämring som drabbade löntagarna sju år i följd – de sex borgerliga åren och det första socialdemokratiska.

Mot denna bakgrund har vi anledning att i dag vara desto gladare över att vi har åstadkommit den största höjningen någonsin av barnfamiljernas standard. Men denna höjning innebär inte, herr talman, att vi har löst rättviseproblemet när det gäller barnfamiljer och icke-barnfamiljer. Vi får fortsätta att försöka ta gemensamma tag, även om borgerligheten är hopplöst splittrad i denna fråga.

Anf. 7 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill påpeka för socialministern att vi alltid såg till att de svaga grupperna i samhället kompenseras när vi under vår tid i regeringsställning vidtog besparingar.

Enligt konsumentverkets beräkningar har, som jag sade tidigare, årskostnaderna för en tvåbarnsfamilj stigit med 11 000 kr. bara under det första socialdemokratiska regeringsåret. Därför var det naturligtvis med förvåning som jag såg att det i budgetpropositionen inte fanns något förslag. Inte heller aviserades det någon proposition under detta år. Regeringen hade helt enkelt inte tänkt lägga fram ett förslag förrän valåret 1985. Det kommer alltså inte att hända något för barnfamiljerna i år.

Från centerns sida lade vi redan från början fram förslag om höjda barnbidrag, flerbarnsstöd och vårdnadsersättning. Regeringens åtgärder kommer inte att påverka barnfamiljernas situation förrän 1985.

Anf. 8 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Ulla Tillander har antingen läst på dåligt eller också tillfälligt tappat minnet, när hon nu säger att vi inte var beredda att lägga fram ett förslag. Vi har för riksdagen redovisat att vi förra hösten tillsatte en familjeekonomisk beredning, som skulle lägga fram ett förslag i månadsskiftet februari-mars. Det gjorde beredningen, och det är på basis av beredningens förslag som resonemangen med de andra partierna har förts. Det är i allt beredningens förslag som nu genomförs, bortsett från att vi höjer barnbidra-

gen avsevärt mycket mer än vad beredningen föreslog. Centerpartiet har sin del av äran för att det kan ske.

Jag tror att det finns skäl, Ulla Tillander, att vara litet försiktig med att säga att den borgerliga regeringen alltid skyddade de svagaste grupperna. Det är ett ofrånkomligt faktum att en besparingsåtgärd som ni nu föreslår skulle innebära en ren klasslagstiftning och drabba de grupper som är i störst behov av sjukpenning från den första sjukdagen, nämligen dem med ett tungt och slitsamt jobb – ofta LO-grupper. Det är dem ni angriper.

Anf. 9 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Faktum kvarstår: när vi i början av året, under den allmänna motionstiden, väckte vår motion om familjepolitiken, förelåg det inget förslag från regeringen. Någon proposition var inte heller aviserad.

Socialdemokraterna har talat vitt och brett om åtgärder, men hela tiden skjutit på verkställandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1983/84:535 om en ny omsorgslag

Anf. 10 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig när regeringen har för avsikt att lägga fram förslag till ny omsorgslag.

Beredningen av omsorgskommitténs (S 1977:12) betänkande (SOU 1981:26) Omsorger om vissa handikappade pågår inom en särskild arbetsgrupp, som tillkallades i december 1983. I gruppen ingår företrädare för bl. a. socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, De handikappades riksförbund, Handikappförbundens centralkommitté och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna. Utgångspunkt för arbetet är betänkandet och remissyttrandena. Gruppen har aviserat att den ämnar redovisa sitt uppdrag till mig före instundande sommar. Avsikten är att regeringen därefter skall ta ställning till förslaget.

Anf. 11 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga.

Under 1960- och 1970-talen genomfördes reformer i vårt land som innebar förändringar och förbättringar för de psykiskt utvecklingsstörda eller förståndshandikappade. Det var reformer som stärkte de här människornas egenvärde och självkänsla och som inte minst för de anhöriga har betytt oändligt mycket.

De förståndshandikappade behöver mer än andra samhällets stöd i många avseenden. Ibland kan det vara fråga om tillfälliga insatser, men oftast handlar det om hjälp och stöd livet ut.

För att slå vakt om de förståndshandikappades rättigheter, som de inte

alltid själva har förmåga att bevaka, finns den omsorgslag som tillkom 1967. Den innebar att landstingen eller landstingsfri kommun skulle se till att de som omfattas av lagen får de särskilda omsorger och den service de har rätt till – att kunna bo som vi andra, att få gå i skola, att få ha ett arbete och att kunna delta i en meningsfull fritidssysselsättning.

När Rune Gustavsson som dåvarande socialminister tillsatte den ståtliga omsorgskommittén var det i syfte att utifrån hittills gjorda erfarenheter gå vidare och framför allt vad gäller habiliteringsområdet också söka samarbete med andra handikappgrupper.

Efter flera års utredningsarbete lade omsorgskommittén fram sitt betänkande i juni 1981. Efter sedvanligt remissarbete förväntades en proposition under hösten 1982, men i socialdepartementet har man i stället tillsatt en arbetsgrupp för fortsatt beredning av betänkandet. Denna beredning har nu pågått ganska lång tid, och det tycks föresväva departementet att det inte är speciellt bråttom med denna fråga. Men jag vill faktiskt med bestämdhet påstå att det har varit bråttom länge nu. Fortfarande har ingen proposition aviserats, och ibland undrar man med oro om det över huvud taget kommer någon sådan.

Att det snart kommer ett regeringsförslag är viktigt, inte minst därför att en del landsting och omsorgsstyrelser har gått händelserna i förväg och börjat tillämpa en del av förslagen i betänkandet från omsorgskommittén. Utifrån den erfarenhet jag har som ordförande i en omsorgsstyrelse vet jag också att arbetet med revidering av omsorgsplaner blir behäftat med många antaganden och oklarheter så länge vi inte har en ny omsorgslag.

Det som verkligen ger anledning till oro i väntan på den nya lagen är den olikartade utveckling som kan befaras bli följderna för detta handikappområde. Risken finns då att kvaliteten på de särskilda omsorger som måste finnas för de psykiskt utvecklingsstörda blir beroende av vad varje enskild omsorgsstyrelse kan få förståelse för hos de ekonomiskt ansvariga inom landstingen.

Många tusen handikappade behöver en ny omsorgslag. Vi som sitter i beslutsfattande ställning behöver en ny lag. Regeringen har dröjt månad efter månad med att presentera ett förslag. Alla väntar vi med spännt intresse, och det skulle vara värdefullt om socialministern kunde ange ungefärlig tidpunkt för detta.

Anf. 12 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag delar i allt väsentligt Gunhild Bolanders synpunkter och farhågor. Anledningen till att det har tagit tid – att det måste ta tid – är dels att det är ganska komplicerade frågor, dels att åsikterna bland de berörda i vissa delar går ganska starkt isär. I sådana lägen kan det vara bra att skynda långsamt, dvs. försöka åstadkomma en så bred uppslutning som möjligt. Det visar för resten inte minst den debatt vi hade alldeles nyss om barnfamiljernas situation. Jag törs t. o. m. gå så långt att jag vill säga att detta att vi tog tid på oss för resonemang har lett till en för barnfamiljerna mycket bättre situation än vad vi annars skulle ha kunnat åstadkomma. Jag hoppas verkligen att det

skall bli fallet också när det gäller omsorgskommitténs förslag. Jag tror att vi på detta sätt kan nå ett bättre sakernas tillstånd för de närmast berörda.

Anf. 13 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Med all respekt för nödvändigheten av att ingående penetrera problematiken när det gäller de olika intressenterna menar jag ändå att det har tagit ganska lång tid, och då avser jag kanske främst den tid det tog innan man på departementet tillsatte arbetsgruppen. Enligt svaret på frågan lär detta inte ha skett förrän i december 1983, dvs. drygt ett år efter det att regeringen tillträdde. Den tiden anser jag vara för lång för hanteringen som sådan. Med tanke på dem som är föremål för omsorgen finns det ett starkt intresse av att den här frågan blir avgjord, eftersom detta har betydelse för planeringen av omsorgsverksamheten runt om i landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:470 om myndigheters adressering av försändelser till kvinnor i vissa fall

Anf. 14 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd i syfte att få statliga organ att betrakta kvinnan som självständig individ. Bakgrunden till frågan är att ordföranden i delegationen för allemanssparande har sänt ett introduktionsbrev om allemanssparandet till hushållen i Sverige som är ställt till mannen och kvinnan i varje familj, men adresserat med endast mannens initialer och efternamn.

Jag har från delegationen för allemanssparande inhämtat att delegationen ursprungligen övervägde olika metoder att informera kvinnor och män om denna nya sparform som skulle svara mot kravet att kvinnan betraktas som en självständig individ och inte som ett bihang till mannen. Delegationen valde att använda den sedvanliga metoden med direktadressering till hushållen på grundval av folkbokföringsuppgifter. De rutiner som f. n. kan tillämpas i sådana fall är antingen adressering av ett kuvert till den s. k. sökpersonen för varje hushåll, vilket i regel är mannen, eller adressering av ett kuvert till kvinnan och ett till mannen. Delegationen valde av kostnads-skäl alternativet med adressering till sökpersonen framför det senare alternativet, som skulle ha fördyrat utskickningen med ca 1 milj. kr. Delegationen sökte dock mildra den från jämställdhetssynpunkt olyckliga effekten av den metod som valdes, genom att i själva brevtextern vända sig till såväl kvinnan som mannen i familjen.

Jag har från riksskatteverket inhämtat att nuvarande rutiner möjliggör en adressering till samboende äkta makar som – utan att fördyra utskickningen i nämnvärd grad – svarar mot ett jämställt synsätt. Jag förutsätter mot denna bakgrund att de statliga organen i enlighet med den grundsyn som jag nu har gett uttryck för undviker adressering som kan vara stötande från jämställd-

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om myndigheters
adressering av för-
sändelser till kvin-
nor i vissa fall*

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om myndigheters
adressering av för-
sändelser till kvin-
nor i vissa fall*

hetssynpunkt, i den mån detta är möjligt med hänsyn till förutsättningarna.

Som svar på Karin Ahrlands fråga vill jag framhålla att även jag självfallet anser att statliga organ bör utforma sin verksamhet så att den bygger på synen på kvinnan som en självständig individ och inte som ett bihang till mannen. Detta följer redan av föreskriften i 1 kap. 2§ regeringsformen, att det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter. Inom ramen för det aktiva arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män som från statens sida har bedrivits i Sverige under senare år har omfattande information lämnats till myndigheterna om vikten av att dessa i sin dagliga verksamhet utgår från ett jämställt synsätt. Sådan information ingår också i uppgifterna för det jämställdhetssekretariat som har upprättats i regeringskansliet. De åtgärder som Karin Ahrland efterlyser vidtas således fortlöpande.

Anf. 15 KARIN AHLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Gradin för svaret. Jag kan konstatera att min fråga och det faktum att jag ställt den har hjälpt henne i hennes arbete och att hon alltså har vidtagit vissa åtgärder i rätt riktning. Statsrådet talade nu om den s. k. sökpersonen för varje hushåll, i regel mannen. Det tycker jag är ett bättre uttryck än det som användes i tidningsdebatten strax efter det att jag hade ställt min fråga. Då talade vederbörande män om "huvudmannen".

"Huvudman" är ett begrepp som finns i adelskalendern och i sparbanker. I sparbanker finns det många s. k. huvudmän – även kvinnor. I varje adelssläkt finns det som bekant på grund av gamla fördomar bara en. Men giftermålsbalken, kommunalskattelagen och arvs- och gåvoskattelagen t. ex. känner inte begreppet. Det gör inte ens lagen om statlig förmögenhetsskatt, som fortfarande sambeskattar äkta makar. Det är, som statsrådet sade: på det sättet att enligt vår lagstiftning är äktenskapet en form av frivillig samlevnad mellan självständiga individer. Därmed kan inte den ene maken vara "huvudman" för den andre. Makarna är i ordets bästa mening jämlika. Då borde statliga myndigheter och organ också behandla dem så. Men chefen för allemanssparandet och DAFA har trots vissa försök i motsatt riktning levt kvar i gamla tider, då kvinnor var omyndiga och inte fick fatta beslut om egna pengar. Herrarna tyckte – det var väl herrar, förstår jag – alldeles riktigt att både man och hustru skulle spara, men de offrade inte så mycket som en enda liten personlig initialbokstav på hustrun. Hon är "fru" rätt och slätt, och man frågar sig om det finns något anonymare i världen än "frun". En sådan reklam är dålig reklam. Jag har inget bankkonto under namnet fru N. H. Ahrland men däremot ett eller två i mitt namn, som är K. M. Ahrland.

Jag har många gånger tidigare hänvisat till min privata lista över de tio vanligaste invändningarna mot jämställdhet. Jag skall räkna upp några.

- 1) Visst skall vi ha jämställdhet, men nu är det så brått, så vi har inte tid.
- 2) Visst är vi för jämställdhet, men vi måste nog utreda den här frågan bättre först.
- 3) Visst skall vi ha jämställdhet, men henne kan vi inte ta för hon är för ung, vilket alternativ kan bytas ut mot
- 4) Hon är för gammal!

Invändning nr 5 är den som användes här: Vi har inte råd just nu.

Det skulle kosta litet mera att ge halva befolkningen ett eget namn på kuverten, och då tar man enligt uppgift "huvudmannen" i stället. De statliga datorerna och deras matare tycks tveklöst anse att det är mannen – 1984, 63 år efter det att vi blev myndiga, statsrådet Gradin och jag och våra försystrar.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:476 om villkoren för utländska artistuppträdanden

Anf. 16 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gullan Lindblad har mot bakgrund av ett enskilt fall frågat arbetsmarknadsministern vilka villkor som bör gälla för att utländska artister skall tillåtas uppträda i Sverige samt om hon är beredd att ändra bestämmelserna så att konsertarrangörer får större frihet att bedöma vilka konstnärer som skall uppträda. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Gällande ordning för invandringpolitiken innebär en principiell kompetensfördelning vid beviljande av arbetstillstånd. Arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadens parter svarar för arbetsmarknadsbedömningen och invandrarverket för bedömningen av andra faktorer som kan ha betydelse för om tillstånd skall beviljas eller inte. Beslut om avslag på ansökan om arbetstillstånd kan inte överklagas hos regeringen.

Denna kompetensfördelning mellan arbetsmarknadsstyrelsen och invandrarverket gäller i princip såväl i fråga om invandring som vid kortvariga anställningar, exempelvis som montör eller artist. Invandrarverket har möjlighet att utan att höra arbetsmarknadsstyrelsen för högst en månad befria konstnärliga yrkesutövare från skyldigheten att ha arbetstillstånd. Invandrarverket utnyttjar emellertid endast i relativt få fall denna möjlighet. Så har skett främst i fråga om kortare gästspel eller framträdanden av mycket kända artister. Invandrarverket har från den 1 september 1982 bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att bevilja arbetstillstånd för personer som skall arbeta här högst tre månader. Bemyndigandet avser främst artister och montörer. Detta innebär också att en ansökan i regel ges in till arbetsmarknadsstyrelsen och inte till invandrarverket. Arbetsmarknadsstyrelsen får emellertid inte själv avslå en ansökan om arbetstillstånd. Anser arbetsmarknadsstyrelsen att en ansökan bör avslås, skall ansökan med yttrande sändas till invandrarverket. Verket gör i regel ingen självständig arbetsmarknadsbedömning utan ansökan avslås om inga andra skäl har åberopats i ärendet.

I det aktuella ärendet har ansökan getts in till invandrarverket som remitterat ärendet till arbetsmarknadsstyrelsen. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin tur hört länsarbetsnämnden och Svenska Musikerförbundet, som båda avstyrkte. Också arbetsmarknadsstyrelsen avstyrkte därefter i sitt yttrande till invandrarverket. Sedan beslöt invandrarverket att avslå ansö-

*Om villkoren för
utländska artist-
uppträdanden.*

kan. Jag kan som statsråd inte uttala mig om beslut i enskilt ärende som har fattats av förvaltningsmyndighet.

Gällande riktlinjer i fråga om möjligheterna för internationella artister att framträda i Sverige ger redan nu utrymme för en generös tillämpning. Jag är därför inte med anledning av det aktuella ärendet beredd att föreslå några principiella ändringar av nuvarande ordning.

Slutligen vill jag framhålla att jag finner det mycket angeläget att främja det internationella utbyte som består i att utländska artister får komma till Sverige och att svenska artister får framträda utomlands.

Anf. 17 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Den positiva slutmeningen stämmer dock inte överens med svaret i övrigt. Även om frågan gäller en enskild person hindrar detta icke på något sätt att invandrarministern tar ställning i den principiella frågan. Jag tycker nämligen att så inte har skett.

Sedan jag framställde min fråga den 4 april – alltså för ganska lång tid sedan – har propositionen om invandrings- och flyktingpolitiken lagts på riksdagens bord. Jag trodde således att invandrarministern i alla fall något skulle beröra detta med att s. k. arbetstillstånd för tidsbegränsat anställda har liberaliserats åtminstone vad gäller förlängda tillstånd. Jag tycker att propositionen i övrigt andas en positivare inställning till artistuppträdanden än vad som framgår av ministrarnas svar.

Det sätt på vilket bedömningarna tillgår i dag lämnar allt övrigt att önska. Att människor är ganska upprörda över detta förfaringsätt har jag fått klart för mig av alla de brev och telefonsamtal som jag fått sedan jag framställde min fråga. Det är bara en person som ansett mig vara en folkförförare. Men det får jag väl stå ut med.

I arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, är det bara en person som har att göra bedömningar i detta sammanhang – visserligen efter hörande med länsarbetsnämnden och Musikerförbundet. Denna person dömer tydligen enväldigt. Jag vill göra följande kommentarer:

För det första gäller det arbetsmarknadssituationen. Finns det någon svensk arbetslös artist som möjligen skulle kunna göra det här jobbet? Jag tycker att situationen är horribel. Hur skall man kunna bedöma en artist i jämförelse med en annan? I det relaterade fallet tycks det ha varit så, att ca 40 arbetstillfällen gått förlorade genom att ett dansband gått miste om arbete vid fyra fem tillfällen.

För det andra skall artistens kulturella kvalifikationer bedömas. Vem kan bedöma dessa bättre än publiken? Jag anser att om vederbörande artist är så dålig eller så föga uppskattad att han inte drar publik, får arrangören stå sitt kast.

För det tredje skall artistens sociala leverne och beteende bedömas. Vem har myndighet att göra det? I detta fall hade artisten gjort sig skyldig till missbruk vid ett tillfälle. Men skall då detta aldrig förlåtas honom? Saken kan ju också ses ur en annan aspekt. Jag avser då rehabiliteringen. I Finland har

artisten som bekant godkänts.

I det här fallet gällde det en rocksångare. Det kunde ha varit en Arthur Rubinstein som hade velat förljuva vår tillvaro med pianomusik eller någon berömd teatermänniska.

Jag tycker att det är lika illa vem man än behandlar på detta sätt. Hur skulle det vara om vi förbjöd utländsk litteratur eller konst? Vi får inte förfalla till kulturell protektionism.

Jag vill sluta med att fråga invandrarministern om ministern är beredd att medverka till ytterligare liberalisering av nuvarande bedömningar.

Anf. 18 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar kan jag inte gå in i det enskilda ärendet, eftersom det är ett ärende för en förvaltningsmyndighet. Men principiellt är det helt klart var jag står. Precis som också anges i propositionen anser jag att vi skall ha ett umgänge internationellt när det gäller forskare och mycket viktiga personer, och det skall också gälla musiker och andra artister. Vi har allt att tjäna på både att svenska artister får komma utomlands och att internationella artister får uppträda i Sverige. Det är, som jag ser det, mycket viktigt att vi kan ha ett sådant umgänge.

Jag finner att de regler som finns i dag ger alla möjligheter för den inställning som här efterfrågas.

Anf. 19 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! De regler som i allt väsentligt används i dag är från 1968. Jag har i propositionen tyckt mig utläsa en viss liberalare bedömning. Men ministrernas ord och gärningar stämmer tydligen inte riktigt överens med varandra.

Jag är ganska upprörd över de uttalanden som har gjorts i detta må så vara enskilda fall. Detta fall visar ändå vilka bedömningar som människor utsätts för. Man säger: Den här artisten är inte så märkvärdig eller unik – det finns andra som kunde ha gjort detta lika bra. Och detta att eventuellt visa sig med ett glas i handen säger man kunde vara en fara för svensk ungdom, och så väger man in det i bedömningarna. Detta att förhålliga våld o. d. skulle också kunna vägas in. Man skulle i princip t. o. m. kunna tänka sig att väga in uppgifter om homosexpropaganda.

Jag tycker att det är horribelt att bedöma utländska artister på sådana grunder. Det hjälps inte att det är fråga om ett enskilt fall. Detta har ändå passerat, och artisten har behandlats illa.

Jag har inte fått något riktigt svar än beträffande om invandrarministern är beredd att liberalisera förhållandena. Med den proposition som föreligger hoppas jag att så är fallet.

Jag skulle också vilja fråga om invandrarministern är beredd att föra över besluten till invandrarverket i stället för AMS, som tydligen helt har diskvalificerat sig för uppgiften.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om den statliga be-
låningen av visst
bostadsprojekt***6 § Svar på fråga 1983/84:477 om den statliga belåningen av visst bostadsprojekt****Anf. 20** Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig om jag anser det vara rimligt ur bostadssocial synvinkel att som bostadsmässprojekt acceptera ett flerbostadshus som inte klarar statlig belåning utan en rad manipulationer för att dölja överkostnader som egentligen är oacceptabla från konsumentens synpunkt.

Kerstin Ekman hänvisar till vissa tidningsuppgifter enligt vilka regeringen har beviljat statliga lån till Väsbyhem, för ett av de projekt som ingår i den bostadsmässa som arrangeras i Upplands Väsby under år 1985.

Uttrycket "manipulationer" får stå för Kerstin Ekmans egen del. I sak förhåller det sig så att regeringen har kunnat bevilja lån i ärendet på grund av att Väsbyhem omarbetat projektet och sänkt produktionskostnaden. Produktionskostnaden för projektet har till följd att detta minskats med ca 7,5 milj. kr. Omarbetningen av projektet består i att vissa inte belåningsbara överkvaliteter tagits bort.

Sänkningen av produktionskostnaden har medfört att den s. k. överkostnaden i ärendet numera uppgår till 18,2 %, vilket regeringen bedömde vara en acceptabel nivå med hänsyn till projektets särskilda utvecklingskaraktär. Denna överkostnadsnivå har också accepterats av länsbostadsnämnden i andra projekt.

Med denna redogörelse för låneärendet hoppas jag att Kerstin Ekman har fått den information som hon tydligen saknat när hon ställde frågan till mig.

Anf. 21 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag anser att ett statsråds uppgift måste vara att föreslå åtgärder och fatta beslut som kan driva utvecklingen framåt. Ett statsråd skall inte ingripa för att ta över när myndigheterna följt gällande riktlinjer.

Alla frågor som rör våra bostäder har stort intresse för de flesta svenskar. Frågan om vad bostaden får kosta är en av de viktigaste. Viktig är också frågan om vi kan fortsätta att bygga de bostäder som vi behöver i en framtid. Jag tycker inte att bostadsministern har gjort några större insatser för att ge ett bra svar på den här frågan.

Ett verkligt bidrag när det gäller att krångla till bilden av det framtida bostadsbyggandet har statsrådet Gustafsson tvärtom lämnat när han gav klartecken till Väsbyhems aktuella bygge i Carlsundsområdet.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt när man helt tycks åsidosätta en del grundförutsättningar.

1. Statliga lån skall lämnas endast om ett projekt är rationellt utfört och därigenom kan uppvisa rimliga kostnader.

2. I och med att vi accepterar produktionskostnadsanpassad belåning skall länsmyndigheten verkligen skärpa kostnadsprövningen.

Tycker bostadsministern att dessa två krav är uppfyllda när det gäller

Stiftelsen Väsbyhems aktuella projekt? Hur tycker bostadsministern att beslutet om Väsbyhem stämmer med förslagen om prisstopp och hyresstopp och med uttalandet om att 4-procentsmålet för inflationen skall hållas? Eftersom bostadsmässan skall visa framtidens byggande och bostäder, vad blir då resultatet i form av våra kostnader vad gäller räntebidrag, bostadsbidrag och kostnadstillägg för pensionärer? Och vart tog den sociala bostadspolitiken vägen?

Om vi bortser från det diskutabla i att ett statsråd kör över fattade beslut – i det här fallet länsbostadsnämndens och bostadsstyrelsens – vad blir följden för de boende och för samhällsekonomin? Skall inte kriterierna kostnadsprövning och rationellt utförda projekt gälla även för Stockholmsregionen och för bostadsmässor? Vore det inte rimligare att man ägnade sig åt att till bostadsmässan försöka få fram förebilder för den framtida bostadsproduktionen?

Statsrådet säger i sitt svar att han hoppas att jag genom svaret fått den information jag saknade. Nej, det har jag inte. De frågor som jag har ställt nu ger uttryck för att mycket återstår att förklara, och jag väntar otåligt på ytterligare upplysningar.

Anf. 22 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Får jag först säga till Kerstin Ekman, som inte var nöjd med svaret, att svaret är anpassat till frågan.

När det gäller situationen i övrigt uttrycker Kerstin Ekman sin förvåning över att jag eller regeringen skulle ha kört över myndigheten. Varför har riksdagen utrustat ärendet med besvärsmått till regeringen om inte avsikten är att regeringen skall pröva besvären? Det måste ändå vara avsikten, eftersom en sådan besvärsmått föreligger. I det här fallet har en omarbetning skett av projektet. Den står i överensstämmelse med samma principer som länsbostadsnämnden har tillämpat i andra ärenden, t. ex. i fråga om Myrstugeberget. Det finns ingenting att erinra ur den aspekten.

Här är det dessutom fråga om att bygga – som jag förmodar Kerstin Ekman vet – hus med inriktning på hur vi tror att byggandet kan komma att utvecklas på 1990-talet. Det har sina alldeles tydliga problem att bygga hus för 1990- och 2000-talen med tillämpning av 1980-talets bestämmelser. Dessutom är det inget ovanligt att vi i Sverige har tillämpat särskilda bidrag och lån – vilket icke har skett här – till experimentbyggande av olika slag. Projektet är inte exceptionellt på något sätt. Det är ett led i strävandena att genom bostadsmässan försöka visa vad svensk byggindustri förmår, och hur vi kan utveckla boendet och boendemiljöerna i framtiden.

Det är ett initiativ som har mötts av mycket stort intresse. Det framgår bl. a. om man studerar organisationskommitténs material att praktiskt taget alla organisationer, både privata och allmännyttiga, är engagerade i bostadsmässan. Den har även väckt stort internationellt intresse. OECD kommer att förlägga seminarier där, och FN:s Habitat meddelade i går att även de kommer att göra det. Från organisationer och enskilda möts mässan med intresse. Jag förmodar att Kerstin Ekman med sitt engagemang i de här

frågorna också har intresse av att vi ger dem en bostadsmässa som kan visa vad svensk byggnadsverksamhet förmår. Någon sådan har inte avhållits i Sverige sedan 1955, medan man i våra grannländer avhåller en sådan varje år.

Anf. 23 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Men, statsrådet Gustafsson, finns det ingen kravspecifikation när det gäller sådant som man bygger för bostadsmässor – exempelvis krav beträffande kostnader och krav på långsiktigt godtagbara hyror? Det är ju vad det gäller i detta fall – att det hela skall ses ur bostadssocial synvinkel.

Det är intressant att bostadsdepartementet har skickat pressmeddelande om en utredning beträffande byggkostnader i Stockholmsområdet samtidigt som det kom ett annat pressmeddelande om att man gett tillstånd för detta bygge, som i alla fall ligger på en överkostnad av 18,2 %, alltså en ganska stor överkostnad. Har man gett upp alla tankar på att genom mässan få fram godtagbara projekt och tänker utreda i efterhand, efter att man har gett tillstånd till detta bygge?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:498 om näringslivets information till skolorna

Anf. 24 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! John Andersson har frågat utbildningsministern om vilka åtgärder hon avser vidta i anledning av den s. k. information från näringslivet som lärare och skola får.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Låt mig först erinra om att det av läroplanen för grundskolan (Lgr 80) följer att skolans urval och behandling av stoff i alla ämnen skall präglas av saklighet och allsidighet.

I samhället finns ett rikligt informationsutbud genom böcker, tidskrifter, broschyrer, tidningar och etermedier. Av läroplanen framgår att detta utbud, kritiskt utnyttjat, kan utgöra kunskapskällor i skolarbetet och att det bör användas, då man söker en bild av hur olika grupper och intressen försöker påverka oss i skilda riktningar. Det är viktigt att skolan på detta sätt ger eleverna förutsättningar att kritiskt värdera de varor de erbjuds och de budskap de utsätts för.

Jag har fullt förtroende för att lärare och elever kan hantera såväl information från näringslivet som information från samhället i övrigt inom de ramar som läroplanen ger. Det finns enligt min mening inte någon anledning till särskilda åtgärder från regeringens sida när det gäller information från näringslivet till lärare och skolor.

Anf. 25 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill till att börja med tacka statsrådet Göransson för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är en mycket glättig och påkostad skrift, som heter Jorden, växterna och maten. Det är en skrift från Supra, men det är mycket svårt att se det, eftersom det är skrivet med mycket små bokstäver på baksidan av broschyren. Man skall ha mycket god syn för att se vem som ligger bakom broschyren.

Till denna skrift finns ett följebrev, där Supra säger: Som ledande tillverkare av handelsgödsel måste Supra ta på sig ett informationsansvar avseende jordbruksfrågor. Man känner således ett mycket stort ansvar och vill därför ge ut den här skriften.

Det finns bl. a. en rubrik i skriften, där frågan ställs: Är handelsgödsel farlig för miljön?

Svaret är: Forskningen visar att handelsgödsel spelar en ganska liten roll för miljöproblemen.

Det finns inget att läsa i skriften om problemet med kadmium, inte heller om försurningsskador. Det sägs ingenting om alla de problem som allt fler forskare anser att gödslingen i jordbruket har skulden till.

Jag ställer mig mycket undrande inför det förhållandet att statsrådet inte anser att det finns någon anledning till särskilda åtgärder när det handlar om sådan här information från näringslivet. Jag tycker nog att det är att ta något för lätt på den här frågeställningen.

Jag är medveten om att man måste göra svåra bedömningar i sådana fall. Men nog borde väl ändå Supra, som det handlar om i detta fall, få veta att en sådan skrift icke kan anses fylla kravet på saklighet och allsidighet. Är det alldeles säkert att den här skriften utsätts för den kritiska läsning som statsrådet tycks utgå från?

Anf. 26 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Får jag bara erinra John Andersson om att en av de bärande tankarna när det gäller förhållandet mellan skolan och samhället är att skolan skall vara öppen mot samhället. Det betyder naturligtvis att olika organ, institutioner och organisationer utanför skolan har möjlighet att på egna villkor informera om sin verksamhet. Vi har förutsatt att skolan har möjlighet att bedöma det material som ställs till dess förfogande.

Den här broschyren är ju faktiskt inget läromedel. Skulle man ingripa därför att man tycker att en broschyr som sänds till skolan med information om en företeelse i samhället inte uppfyller tillräckliga krav på saklighet m. m., leder det omvänt naturligtvis till att man måste avskärma skolan från samhället och låta skolan bestämma i vilka former informationen skall ges. Detta har vi i alla andra sammanhang varit överens om att vi inte skall göra. Därför ser jag inte någon anledning att medverka till att man lämnar särskilda direktiv i den här frågan.

Anf. 27 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Som jag sade i mitt första anförande är jag mycket väl medveten om att det kan vara problem när det gäller att göra dessa bedömningar – det är helt klart. Det är emellertid inte bara jag som har blivit upprörd över den här skriften, utan det är framför allt lärarna som har blivit det. Lärarna undrar om information som är så felaktig som här är fallet verkligen skall få lämnas till skolorna.

I denna broschyr försöker man påstå att forskningen har visat att det inte finns några miljöproblem. Det måste ju – jag säger det särskilt med tanke på att vi inom kort skall börja diskutera olika slags miljöavgifter, bl. a. på gödselmedel – vara tvärt emot all den kunskap som vi har vunnit den senaste tiden. Jag vill påstå att man i broschyren helt har förbigått de miljöproblem som orsakas av gödslingen.

Jag vill än en gång fråga: Finns det absolut inte någon risk för att den här informationen kan komma fram till eleverna – det finns ju dessutom en mycket populär frågetävling i den här skriften – utan att den kommer att kritiskt granskas?

Anf. 28 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag vill gärna upprepa vad jag nyss sade, att skolan inte har anledning att underkasta de informationsbroschyrer och andra handlingar som kommer till skolan någon form av censur. Om skolan skall vara öppen mot samhället måste material m. m. som olika organ, institutioner och organisationer utanför skolan ställer till skolans förfogande också få komma till skolan utan censur.

Jag tror faktiskt att det är nödvändigt att vi vidhåller den principen, för annars måste man välja ett system där skolan bestämmer vilken samhällsinformation som skall komma till skolan utifrån. Vi har i alla andra sammanhang varit angelägna om att detta inte skall ske.

När det gäller denna speciella fråga som rör information om handelsgöd- sel, har dessutom det förhållandet att John Andersson har kunnat ta upp detta i en fråga i riksdagen möjliggjort att frågan blir uppmärksammas även av de lärare som eventuellt inte har sett att broschyren kan innehålla kontroversiella budskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1983/84:511 om kommunvapen

Anf. 29 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig vilka befogenheter riksarkivet har att bestämma över kommunerna beträffande deras kommunvapen.

Riksarkivet har inga sådana befogenheter. Enligt gällande regler skall den kommun som vill registrera ett kommunvapen hos patent- och registrerings- verket foga ett yttrande från riksarkivet till sin ansökan. Riksarkivet skall

höra sin heraldiska nämnd innan arkivet avger yttrandet. Även om riksarkivet avstyrker det föreslagna kommunvapnet kan kommunen lämna in förslaget till patent- och registreringsverket. Riksarkivet kan inte tvinga kommunerna till ett visst utförande av vapnen, utan bara råda dem.

På uppdrag av kommunerna kan riksarkivet upprätta förslag till kommunala vapen och göra heraldiska utredningar om sådana vapen.

Patent- och registreringsverket måste registrera vapen som kommunerna anmäler, även i de fall där riksarkivet har avstyrkt förslaget.

Anf. 30 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret på frågan.

Det är inget tvivel om att riksarkivet har ett gott anseende som vetenskaplig institution, men knappast på det heraldiska området, särskilt inte sedan 1975. För min del har jag flera gånger ställts inför märkliga frågor, som t. ex. när Norsjö kommun i Västerbotten fick ett veteax i sitt vapen. Det finns en rad andra fall, som jag här inte hinner ta upp.

Det som gjort att jag aktualiserat denna fråga är broschyrer som jag har framfört mig här. Dessa broschyrer kan inte återges i protokollet, men det gäller kort och gott Orust, en kommun som fört en lång brevväxling med riksarkivet om sitt vapen. Man har antagit ett vapen som föreställer tre fiskar – långor – med en bärkrok överst och med lutande sidor. Riksarkivet har emellertid kommit med en enligt min mening mycket klumpig kliché som man i stället velat driva igenom. Man har i sitt förslag tre fiskkrokar av gammal modell, och framför allt har man ändrat kransen.

Det är glädjande att statsrådet påstår att riksarkivet inte har befogenhet att bestämma eller ändra. Det är riktigt i sak, när man kommer på det här planet, men i praktiken visar en brevväxling, som jag tycker att kulturministern skall infordra från Orust, att det varit ganska krångligt. Det finns även hos andra kommuner brev som nästan upplevs som ett hot och som går ut på att kommunerna bör göra på ett visst sätt.

Jag vet inte om bakgrunden möjligen är att riksdagen i samband med den reform då man inrättade den fristående heraldiska sektionen och en statens heraldiska nämnd beslöt att verksamheten skulle finansieras genom ersättningar. De flesta beställarna är storkommuner som tillkommit. Detta blir ganska dyrt, och jag har själv i en motion föreslagit att man skulle förenkla och förbilliga verksamheten. Det tycks emellertid vara så att man försökt få det hela att gå via riksarkivet, som först skulle godkänna vapnet. Därefter skulle även det gå till patentverket.

Jag vill också påpeka att det i detta fall faktiskt också blir ett jävsförhållande när riksarkivet yttrar sig inför patentverkets beslut dels över ett förslag som arkivet självt har framlagt, dels över ett förslag som kommunen införskaffat från annat håll. Riksarkivet yttrar sig alltså både över sitt eget förslag och över det andra förslaget. Det är en ordning som jag känner mig mycket tveksam till.

Framför allt hoppas jag att det skall bli möjligt att få en bättre heraldisk sakkunskap, dvs. personer som verkligen kan heraldik. Jag är intresserad av

heraldik, liksom jag är intresserad av historia och forskning i allmänhet. Det påstås att riksarkivet nu faktiskt inte riktigt tycks begripa vad det rör sig om. Arkivet har t. ex. klandrat att det var lutande sidor på det vapen jag tidigare nämnde. Det är ju i verkligheten helt betydelselöst.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1983/84:510 om viss planerad vägbyggnad i Bromölla kommun

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Börje Nilsson har frågat mig om jag vill medverka till att erforderliga statliga beslut angående vägnätet till Nymölla AB fattas omgående, så att företagets utbyggnad kan komma i gång.

Inom ramen för de medel som avsatts till beredskapsarbeten under innevarande budgetår får högst 300 milj. kr. användas till vägbyggen. Enligt uppgift från AMS är dessa pengar nu förbrukade, varför AMS f. n. inte har någon möjlighet att bifalla ansökningen från vägförvaltningen i Kristianstads län om vägbygget i Bromölla.

Anledningen till att det finns en övre gräns för vägbyggen är att sådana arbeten oftast ger en begränsad sysselsättning av arbetslösa samtidigt som dagsverkskostnaden är hög.

Anf. 32 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Min fråga handlar inte om vilket vägbygge som helst, utan den har en mycket stor betydelse för industrisysselsättningen i östra Skåne.

Bakgrunden är den att Nymölla AB omgående vill göra en utbyggnad av pappersbruket för en kostnad av 500 milj. kr. Det skulle ge 100 nya arbetstillfällen i ett område med hög arbetslöshet. Förutsättningen är att vägen vid bruket flyttas, vilket länsarbetsnämnden planerat genomföra som ett beredskapsarbete för 3 milj. kr. Medel för vägarbetet finns i nuvarande budget. Problemet är att projektet inte ryms inom AMS vägram. Stelbenta regler när det gäller ett vägbygge för 3 milj. kr. stoppar alltså en investering inom industrin på 500 milj. kr., vilken skulle ge 100 nya arbetstillfällen. Detta är alltså vad som har hänt, och jag menar att sådant inte får ske. En mycket viktig politisk ambition måste i dagens läge vara att öka industriinvesteringarna. Då får samhällets regler inte förhindra detta.

Statsrådet svarar med att hänvisa till att pengarna är förbrukade. Jag kommer då in på frågan om beslutsordningen. Det måste vara fel på reglerna när ett vägbygge för 3 milj. kr. stoppar en viktig investering på 500 milj. kr., vilken skulle ge 100 nya arbetstillfällen. Man hänvisar i den här frågan till ramarna. Det kan inte vara riktigt att samhällets ramar styr investeringar av det här slaget. Detta måste fungera flexibelt, så att man tar hänsyn till angelägna projekt.

Jag kan inte vara nöjd med det här svaret. Jag är djupt besviken, och jag

menar att samhället verkligen måste bjuda till för att i ett läge som detta se till att investeringar av det här slaget kommer till stånd. Det måste vara statsrådets skyldighet att se till att detta verkligen blir av. Det är ju en ambition från vårt parti och från samhället i övrigt att öka industriinvesteringarna. Jag menar att man måste sätta i gång vägarbetet, så att industriinvesteringen också kan komma till stånd.

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag måste säga att jag är mycket förvånad över Börje Nilssons argumentation. Det är ju inte så, att det förhållandet att vägbygget inte har kommit till stånd har hindrat eller stoppat investeringar. Nymölla AB har faktiskt ännu inte fattat något styrelsebeslut om utbyggnaden. Det väntas inom kort.

Det är också så – vilket jag tror att Börje Nilsson mycket väl vet – att länsarbetsnämnden har haft kontakt med företaget och fått beskedet att det inte är på det sättet att den här investeringen stoppas om inte vägbygget kommer i gång under det här budgetåret. Det räcker mycket väl med att det startas efter byggsemestern. Börje Nilsson har dessutom fått ett privat brev där det står att detta projekt beräknas komma med i vägramen under nästa budgetår. Därför förstår jag över huvud taget inte argumentationen.

Anf. 34 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Jag har följt det här ärendet mycket noga under flera månader och vet att Nymölla AB vill sätta i gång så fort som möjligt.

Nu säger statsrådet att investeringen kan rymmas i vägramen för 1984/85. Detta är ju riktigt, vilket också framgår av det personliga brev som jag har fått. Där står också att det under det kommande budgetåret kommer att saknas medel. Just nu rymms inte utbyggnaden inom vägramen, men man har medel. Under det kommande budgetåret rymms projektet inom vägramen, men då saknas medel. Detta är någonting som inte kan accepteras. Vi måste ju se till att investeringar av det här slaget verkligen kommer i gång. Jag tycker det är statsrådets skyldighet att se till att så sker.

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag tror att det hela beror på missuppfattningar av Börje Nilsson.

De upplysningar som jag har fått visar att det inte finns någon anledning till oro. Något beslut från styrelsen om den här investeringen föreligger alltså ännu inte. Länsarbetsnämnden och företaget har gemensamt diskuterat frågan och kommit fram till att det inte är några problem förenade med en byggstart efter byggsemestern.

Börje Nilsson sade att det inte finns några medel, men medelstilldelningen här är ju förknippad med riksdagen, och budgetåret har ju ännu inte börjat. Det måste i detta sammanhang röra sig om något missförstånd.

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om åtgärder mot
ökad arbetslöshet*

Anf. 36 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Jag kontrollerade detta ärende i går hos myndigheterna och fick då beskedet att vägbygget kommer att rymmas inom vägramen 1984/85, men att det då saknas medel. Man har ju redan nu börjat att planera för det kommande budgetåret, och såvitt jag kan se saknas pengar. Beslut måste fattas, så att utbyggnaden kan sättas i gång. Nymölla AB väntar faktiskt på besked när det gäller vägbygget.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1983/84:512 om åtgärder mot ökad arbetslöshet

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förhindra att resultatet av årets avtalsrörelse leder till en ökad strukturell arbetslöshet.

Det är riktigt att det föreligger en risk för att lönekostnadsökningen 1984 blir större än vad som är förenligt med det av regering och riksdag uppställda inflationsmålet. Avvikelsen kan dock inte sägas vara så stor att den i år äventyrar den fortsatta återhämtningen. Den skärpning av den ekonomiska politiken som regeringen nu har vidtagit och föreslår i årets kompletteringsproposition bör kunna medföra att inflationstakten begränsas till närheten av de uppställda målen. Risken för att de träffade avtalen skulle leda till ökad arbetslöshet under 1984 har därmed minskat väsentligt.

Vad som emellertid är bekymmersamt är inslagen av förtjänstutvecklingsgarantier, prisklausuler och rätt till omförhandlingar i vissa lägen i de ingångna avtalen. Dessa konstruktioner kan innebära att inflationsbekämpningen för 1985 försvåras, vilket i sin tur kan påverka ekonomins återhämtning och därmed sysselsättningen. Det är därför nödvändigt med ett samarbete mellan samhället och arbetsmarknadens parter för att åstadkomma så låga kostnadsökningar att det går att bibehålla och förstärka den svenska ekonomins konkurrenskraft. Härigenom kan grunden läggas för en långsiktigt hållbar expansion av sysselsättningen. Regeringens hittills vidtagna eller föreslagna åtgärder syftar till att skapa sådana förutsättningar att kostnadsökningarna under 1985 kan begränsas till en sådan nivå att prishöjningarna under loppet av 1985 inte överstiger 3 %. De höga ambitioner som vi har för sysselsättningspolitiken i Sverige förutsätter emellertid gemensamma ansträngningar från alla parter.

Anf. 38 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret och börjar med att uttrycka min förhoppning, att arbetsmarknadsministern i dag är på humör att debattera även med vanliga riksdagsmän och inte bara med partiledare.

Arbetslösheten har fortsatt att växa också i år. Den totala arbetslösheten

uppgick i mars till över 8 % eller mer än 350 000 människor, om man inräknar alla som befinner sig i AMS-sysselsättning. På ett år har arbetslösheten ökat med nära 30 000 personer. Att den öppna arbetslösheten kan begränsas genom stora AMS-insatser betyder inte, som regeringen så gärna skryter med, att våra verkliga arbetsmarknadsproblem blir mindre. Det förhåller sig, herr talman, snarare tvärtom. I mars i år fanns det 26 000 färre riktiga jobb än för ett år sedan. Situationen för den regering som lovade full sysselsättning och vann valet på detta måste betecknas som i det närmaste katastrofal. Exportrekord och hygglig tillväxt förbleknar i ljuset av socialdemokraternas arbetslöshetsrekord.

Men det är inte bara arbetslöshetens negativa rekord som förmörkar framtidsutsikterna. Löneökningarna i avtalsrörelsen har också blivit rekordhöga och är enligt allas uppfattning inflations- och arbetslöshetsskapande. Många riskerar att mista sina jobb inom handeln, transportväsendet, restaurangbranschen etc. Och jag frågar Anna-Greta Leijon: Hur många räknar arbetsmarknadsministern med kommer att bli arbetslösa som ett resultat av regeringens fumliga och valhänta handläggning av avtalsrörelsen? Enligt partikollegan och ekonomiprofessorn Bo Södersten är det i stort sett 50 000 enskilda människor som mister sina jobb. Har han rätt eller fel? Och om han har rätt, vilket vi har anledning att tro, vad kommer då att hända med dessa nya arbetslösa människor? Blir det AMS-jobb, öppen arbetslöshet, ungdomslag, skyddad sysselsättning i Samhällsföretag eller vad blir det för någonting? Inom vilken sektor av arbetsmarknaden kan de här människorna räkna med att nya jobb växer fram, och hur snabbt?

Slutgiltigt måste arbetsmarknadsministern förklara för riksdagen och naturligtvis också för väljarna på vilket sätt regeringens handläggning av avtalsrörelsen, samt de 50 000 ytterligare arbetslösa som riskerar att bli resultatet, kommer att bidra till socialdemokraternas möjligheter att uppfylla löftet om full sysselsättning.

Allra sist, herr talman, vill jag notera att arbetsmarknadsministerns svar innehåller en formulering som utan tvivel kan tolkas så, att regeringen är beredd att tillgripa tvångsåtgärder när det gäller parternas möjligheter att fritt förhandla i framtiden. Arbetsmarknadsministern säger: "Det är därför nödvändigt med ett samarbete mellan samhället och arbetsmarknadens parter för att åstadkomma så låga kostnadsökningar -- --."

Jag frågar Anna-Greta Leijon: Kommer regeringen att tillgripa tvångslagstiftning för att rädda sig undan den rekordarbetslöshet som man i valrörelsen lovade att man skulle klara ut?

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag tycker det är synd att Bengt Wittbom, som ju ändå så länge har sysslat med arbetsmarknadspolitik, använder statistik på ett sätt som också han vet är felaktigt. Han säger att vi har en total arbetslöshet på 8 % i det här landet. Det är fel. Vi har inte den arbetslösheten. För att få fram en sådan siffra räknar Bengt Wittbom som arbetslösa exempelvis också de personer som är anställda med lönebidrag – i vanliga svenska företag på den

*Om åtgärder mot
ökad arbetslöshet*

öppna arbetsmarknaden med vanliga löner, med samma anställningstrygghet som andra anställda. De är inte arbetslösa. Arbetslösa är inte heller de som arbetar med vägbyggen – som Börje Nilsson och jag diskuterade alldeles nyss – bara därför att vägbygget är bekostat med beredskapsmedel och inte över vägverkets ordinarie budget.

Det är synd, tycker jag, med hänsyn till debatten att Bengt Wittbom använder statistik som han vet är felaktig.

Får jag också säga att den statistik och de beräkningar som Bo Södersten har gjort och som jag har läst om i artiklar i tidningarna betraktar jag som knappast värda att diskutera. Bo Södersten har själv använt ordet ”grov uppskattning”. Jag skulle vilja säga att det är en grovt felaktig uppskattning som han har gjort sig skyldig till.

I övrigt när det gäller frågan om samarbete mellan riksdag och regering och arbetsmarknadens parter skall man faktiskt läsa vad som står i svaret. Vi tror på den svenska modellen, som innebär att vi tillsammans – arbetsmarknadens parter, regeringen och olika samhällsintressenter – kan diskutera frågor och lösa dem. Det skall vi göra i fortsättningen också.

Anf. 40 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Vem är arbetslös, och vem är inte arbetslös? Det är en utomordentligt viktig fråga för de politiker som har att försöka ingjuta litet förtroende och förhoppningar hos människorna i det här landet när det gäller våra ansträngningar att skapa förutsättningar för riktiga jobb. Jag antar att Anna-Greta Leijon håller med mig om att ambitionen är att vi skall försöka ordna riktiga jobb åt människorna. Då är det riktigt att tala om människor som står utanför riktiga jobb som arbetslösa. Svenska folket har tyvärr under många år fått uppleva att fler och fler ställs utanför riktiga jobb och i stället ingår i konstlade åtgärder. Detta måste vi erkänna, för först då inser vi storleken av problemet.

Herr talman! Anna-Greta Leijon svarar inte på särskilt många av frågorna. Låt mig ta upp Bo Söderstens yttrande. Det är inte bara Bo Södersten som säger att avtalen är arbetslöshetsdrivande. Det tycker de flesta ekonomer också. Det går inte att avfärda Bo Söderstens uttalande genom att säga att det inte är värt att lyssna på honom. Det är en risk som arbetsmarknadsministern tydligen är mycket bekymrad över. Annars skulle inte formuleringen om ett samarbete mellan parterna och statsmakterna finnas med i svaret. Om arbetsmarknadsministern inte är beredd att tala om att det, som det sägs i vissa tidningar, ligger ett färdigskrivet förslag om tvångslag i skrivbordslådor på finansdepartementet, kom då upp i talarstolen och säg: Det blir under inga omständigheter fråga om någon tvångslagstiftning. Det blir inga onaturliga och enligt svensk tradition ovanliga ingrepp i avtalsrörelsen.

Till slut: Handels och Transports företrädare på både arbetsgivar- och arbetstagsarsidan har öppet talat om att ”vi måste lägga ner, vi måste avskeda folk”. Facket säger: Våra människor ställs ut i arbetslöshet.

Sådan är verkligheten. Det är den verkligheten som vi måste försöka tackla.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! När Bengt Wittbom säger att det är riktiga jobb som vi skall ha, då vill jag instämma i det. Men frågan är: Vad är riktiga jobb?

Bengt Wittbom stämplar som arbetslösa människor med arbetshandikapp som tyvärr har det svårt på arbetsmarknaden och som de vanliga arbetsgivarna tyvärr inte ställer upp för och vill anställa. Men samhället har gått in och med hjälp av lönebidrag underlättat en anställning och därmed gjort det möjligt för dessa människor med arbetshandikapp att få ett precis vanligt riktigt jobb med precis vanliga riktiga löner och med precis samma anställningstrygghet som andra arbetstagare har. Då säger Bengt Wittbom ändå att dessa människor skall ha stämpeln "arbetslös" på sig. Det är ett orimligt sätt att tolka och hantera vår arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsstatistiken.

Anf. 42 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Vi är alldeles överens om att människor som lider av olika sorters handikapp skall skyddas och att de skall ha statsmakternas hjälp för att få jobb. Det är av det skälet som vi t. ex. har varit utomordentligt försiktiga när det gäller anslagen. Det är klart att arbetsmarknadsministern gärna vill få det att se ut som om det är dessa människor som skall skickas ut i arbetslöshet, stämplas, etc. Men det handlar ju inte alls om det, utan det handlar om en växande mängd människor som går runt i arbetslöshetsapparaten och vilkas chanser att få riktiga jobb minskar.

En expanderande marknadsekonomi, där man skapar kommersiellt bärkraftiga jobb, kan producera riktiga jobb. Går den tillräckligt bra, Anna-Greta Leijon, kan den också producera bättre förutsättningar för de handikappade att få jobb ute på den reguljära arbetsmarknaden. Det är vi beredda att satsa pengar på, så försök inte påskina någonting annat från talarstolen!

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Visst är vi angelägna om att det skall gå bra på den vanliga arbetsmarknaden. Vi kan ju nu också glädja oss åt att antalet nyanmälda lediga platser till arbetsförmedlingarna ständigt ökar. Det är ett klart tecken på att arbetsmarknaden håller på att bli bättre.

Sedan säger Bengt Wittbom – för han vill inte längre prata om sitt sätt att tidigare räkna in de arbetshandikappade i arbetslöshetsstatistiken – att det handlar om de människor som går runt i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Av de människor som är föremål för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder är det 6 % som har varit med om fler än en åtgärd, och det är i första hand just människor med arbetshandikapp. Den där "rundgången" finns inte.

Arbetsmarknadspolitiken fungerar fortfarande, tack och lov, kan vi säga, som en bra ny start för väldigt många människor här i landet. Vi skall vara rädda om den goda arbetsmarknadspolitik vi har.

Tisdagen den
8 maj 1984

Om de fackliga organisationernas inflytande över enmans- och småföretags verksamhet

Anf. 44 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Faktum är att vi har 26 000 färre riktiga jobb i dag än för ett år sedan, så det skall till en sjuårdeles ökning av industrisysselsättningen för att kompensera detta. Samtidigt är det de facto så – det säger ju både Handels och Transports folk – att avtalen kommer att skapa ny arbetslöshet. Företag kommer att tvingas slå igen. Facket säger: Vi kommer att tvingas se våra medlemmar skickas ut i arbetslöshet.

Mot den bakgrunden är det nog så att Bo Söderstens uttalande – oavsett den siffra han nämnde – motsvarar en påtaglig verklighet för många människor. Det är för dem vi måste driva politiken, så att de återigen kan få riktiga jobb.

Arbetsmarknadspolitiken är effektiv, säger Anna-Greta Leijon. Läs Svenska Dagbladet i dag om hur illa avpassade beredskapsarbetena egentligen är för att ge riktiga jobb! Läs riksrevisionsverkets små vita rapporter, som finns i mängd, som talar om raka motsatsen: att arbetsmarknadspolitiken inte är särskilt bra och inte särskilt effektiv!

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på frågorna 1983/84:517 och 523 om de fackliga organisationernas inflytande över enmans- och småföretags verksamhet

Anf. 45 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Erik Hovhammar har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förhindra ett fortsatt missbruk av reglerna om facklig vetorätt i medbestämmandelagen. Bakgrunden är bl. a. att NO i en skrivelse till regeringen har uttalat betänkligheter mot El-ettans vägran att godkänna enmansföretag utan kollektivavtal som underentreprenörer.

Bengt Wittbom har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att fackliga organisationer vid sidan av MBL:s vetorätsregler skapar faktiska vetosituationer som utestänger framför allt enmansföretag från fortsatt verksamhet.

NO:s skrivelse inkom till regeringen strax före påsk och bereds f. n. inom arbetsmarknadsdepartementet. Låt mig emellertid ge några allmänna synpunkter på frågan om missbruk av den fackliga vetorätten.

Enligt min mening bör man skilja mellan vad som är en intresseståndpunkt i en facklig förhandling och vad som är rättsliga maktmedel. När en facklig avdelning förhandlar med en arbetsgivare om anlitande av underentreprenörer, driver den en intresseståndpunkt. Däremot har avdelningen enligt lagen inga rättsliga maktmedel att tillgripa för det fall parterna blir oense. Den fackliga vetorätten kan nämligen bara utövas på förbunds nivå. Anser arbetsgivaren att en viss underentreprenör bör anlitas, trots att avdelningen har motsatt sig detta, står det arbetsgivaren fritt att fatta ett sådant beslut.

Mot den bakgrunden är det inte korrekt att påstå att El-ettan missbrukar vetorätsreglerna i medbestämmandelagen. Jag vill påpeka att sedan med-

bestämmandelagens tillkomst 1977 har Elektrikerförbundet endast vid två tillfällen utnyttjat vetorätten. Inte vid något av dessa tillfällen har det framskyttat att några ovidkommande syften skulle ha styrt de fackliga övervägandena.

Det nu sagda betyder inte att jag inte betraktar det som ett problem om seriösa enmansföretag har svårt att få tillträde till marknaden. Jag anser att El-ettans agerande i skilda sammanhang – i vart fall tidigare – har gett berättigad anledning till anmärkningar från den synpunkten. Jag har anledning att tro att man delar denna uppfattning inom Elektrikerförbundet.

I övrigt anser jag att det inte är riktigt att, som Bengt Wittbom gör, fälla svepande omdömen om missbruk av vetorätsreglerna. De gånger den här frågan har blivit föremål för utredning efter tillkomsten av MBL har det inte visats belägg för något missbruk. Jag vill betona att något stöd inte kan hämtas i den arbetsrättsliga lagstiftningen för att utestänga seriösa enmansföretag från marknaden.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 46 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag tycker inte det är tillräckligt att, som statsrådet nu gör, konstatera att den fackliga vetorätten bara kan utövas på förbunds nivå.

Bakgrunden till min fråga är synnerligen allvarlig. Det gäller ytterst möjligheten för enskilda individer att här i landet driva rörelse som enmansföretag.

Vid en debatt här i kammaren som jag hade med arbetsmarknadsministern den 7 november i fjol angående just vissa fackliga organisationers agerande gentemot enmansföretag med hjälp av medbestämmandelagens vetoregler vid entreprenad hävdade jag att dessa regler missbrukas. Med hjälp av lagen utestängs enmansföretag från att vid upphandling konkurrera på likvärdiga villkor.

Arbetsmarknadsministern menade då att de fall av fackligt missbruk som jag nämnde – Elektrikerförbundets kontinuerliga förföljelse av enmansföretag i upphandlingssammanhang samt Målarförbundets krav på total bestämmanderätt över enmansföretagen genom begränsningar i kollektivavtalen – kunde "klaras av inom ramen för nu gällande regler och under medverkan av arbetsmarknadens parter" och att någon lagändring därför inte behövdes.

Jag försökte vid det tillfället förklara för statsrådet att det inte finns något direkt lagligt skydd i medbestämmandelagens vetoregler, 38 och 39 §§, mot ett fackligt missbruk som utestänger enmansföretag från att konkurrera om upphandling på likvärdiga villkor. Genom MBL:s konstruktion åläggs det upphandlande företaget eller myndigheten att ta strid med den fackliga organisationen för att få utnyttja enmansföretag i exempelvis elektrikerbranschen. Enmansföretaget har ingen laglig möjlighet att påverka sin egen situation. Om arbetsmarknadsministern inte ville eller inte vågade förstå

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

Om de fackliga organisationernas inflytande över enmans- och småföretags verksamhet

Tisdagen den
8 maj 1984

Om de fackliga organisationernas inflytande över enmans- och småföretags verksamhet

denna situation vill jag inte uttala mig om.

Nu har ett av regeringen utsett organ med uppgift att tillse att den fria konkurrensen upprätthålls, NO, kommit till samma slutsats som många andra opartiska bedömare när det gäller enmansföretagens svåra belägenhet. Enligt statsrådet bereds f. n. NO:s skrivelse i arbetsmarknadsdepartementet – det beskedet fick jag nyss. Det fackliga missbruk av MBL som jag här redogjort för kan inte lösas av arbetsmarknadens parter, utan det krävs en lagändring – precis som NO har påpekat. Vi är f. ö. många, herr talman, som tidigare har sagt detta till regeringen, men utan resultat.

Jag vill därför avsluta detta inlägg med att fråga arbetsmarknadsministern: Instämmer statsrådet i den lägesbeskrivning av enmansföretagens situation enligt 38 och 39 §§ i MBL som NO ger i sin skrivelse till departementet daterad den 9 april 1984 – och som ytterst syftar till en lagändring?

Anf. 47 BENGTT WITTBOM (m):

Herr talman! Grunden för den fråga jag har ställt till arbetsmarknadsministern och som jag får tacka för svaret på är samma skrivelse från NO som har refererats här tidigare i debatten. Jag instämmer naturligtvis i Erik Hovhammars fråga till arbetsmarknadsministern vad gäller möjligheterna att få en lagändring till stånd som löser dessa problem.

Jag vill göra några kommentarer till arbetsmarknadsministerns svar.

Arbetsmarknadsministern anser att man skall skilja på vad som är en intresseståndpunkt i en facklig förhandling och vad som är rättsliga maktmedel. Det är tydligtvis på det sättet att gränsdragningen i lagstiftningen inte är tillfyllest. Framför allt El-ettan men även andra fack har nämligen hittat ett sätt att driva enmansföretag ut från marknaden utan att försöka tillämpa vetorätsreglerna enligt MBL, som man numera har klart för sig inte är möjlig att använda i detta syfte. Det kan inte vara en acceptabel situation i ett land med en ekonomi som kräver expansion i näringslivet. Och skall det bli någon långsiktig expansion i näringslivet räcker det inte med Volvo, SKF och de andra, utan det måste tillkomma litet nya företag också. Det borde därför, herr talman, ligga i allas vårt intresse att klara ut denna situation.

NO:s skrivelse är glasklar. Han rekommenderar lagändringar för att klara ut detta problem. Han menar att El-ettans agerande strider mot förarbetena till medbestämmandelagstiftningen. Han menar att det krävs lagändringar. Frågan är: Instämmer arbetsmarknadsministern i det?

Arbetsmarknadsministern säger att hon tror att Elektrikerförbundet är medvetet om detta, och svaret andas en allmän förhoppning om att det inte skall bli så här i framtiden. Men det kommer det att bli, därför att NO konstaterar i sin skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet att El-ettan säger att man kommer att köra så här tills det genomförs en lagändring som hindrar dem. Det är klara besked.

Vi vet alltså att denna typ av förföljelse av enmansföretag kommer att fortsätta till dess att riksdagen stiftar lag för att se till att skydda i andra fall vedertagna rättstrygghetsprinciper för enmansföretagare. Det räcker tyvärr inte med att arbetsmarknadsministern står i riksdagen och säger att detta inte

är en riktig handläggning, för El-ettan struntar i det också. Det är då bara lagstiftning som kvarstår för arbetsmarknadsministern och för riksdagen för att klara ut detta. Vi väntar med spänning på arbetsmarknadsministerns andra svar. Blir det lagstiftning eller inte?

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det är inte första gången vi diskuterar dessa frågor här i kammaren, och jag har tidigare haft anledning att erinra om varför vi över huvud taget har dessa regler om att ge de fackliga förbunden möjlighet att säga nej till en underentreprenör. Det beror tyvärr på att det på marknaden finns företagare som inte är seriösa, företagare som inte betalar in vare sig skatter eller arbetsgivaravgifter, företagare som inte följer den lagstiftning som vi har beslutat i denna kammare. Tyvärr är detta en verklighet på den svenska arbetsmarknaden, och i en sådan omfattning att riksdagen fann det nödvändigt att lagstifta om ett skydd för arbetstagarna och för de seriösa företagen på marknaden från att bli utkonkurrerade av dem som inte vill betala skatt och arbetsgivaravgifter – och också för att skapa respekt för riksdagens andra lagar och bestämmelser. Den bakgrunden gäller tyvärr i dag i lika stor utsträckning som den gjorde när MBL kom till och när reglerna infördes 1977. Därför behövs de här lagarna fortfarande.

Det är faktiskt så att man måste göra skillnad mellan rättsliga maktmedel – som vi i riksdagen har gett de fackliga organisationerna – och den vanliga motsatsställning som finns mellan arbetsmarknadens parter. Vi har i det här landet tillåtit stridsåtgärder av olika slag för arbetsmarknadens parter.

Beträffande synpunkter på NO:s skrivelse har jag sagt att vi bereder ärendet i departementet. Vi återkommer till NO när vi är färdiga med det.

Jag tycker att det finns stor anledning att påpeka att Elektrikerförbundet vid två tillfällen och Målarförbundet vid icke något tillfälle har utnyttjat vetorätsreglerna.

Anf. 49 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Statsrådet har i en tidigare debatt här i riksdagen konstaterat att det generellt inte finns någon rätt för fackliga organ att med stöd i MBL utestänga enmansföretag. Vid det tillfället slog hon också fast att enmansföretagarna kan vara seriösa även om de inte tecknar kollektivavtal. Jag vill gärna återkomma till det uttalandet, som gjordes i december 1983.

Jag tycker inte att svaret var särskilt uppmuntrande för enmansföretagen. Faktum kvarstår i alla fall: Enmansföretagaren har inget skydd vid ett fackligt missbruk av MBL:s vetoregler. Det är endast om den upphandlande arbetsgivaren går till en central förhandling med arbetstagarorganisationen samt därefter, om vederbörande inte godkänns, går vidare till arbetsdomstolen, som enmansföretagaren har en rimlig chans. Men som NO mycket riktigt påpekar i sin skrivelse vill oftast det upphandlande företaget inte riskera en dyrbar process samt försämrade relationer med facket. Det är därför för mig oförståeligt att regeringen kan acceptera förhållanden som i andra sammanhang – och om de utövas av andra organisationer än fackliga –

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om de fackliga or-
ganisationernas in-
flytande över
enmans- och små-
företags verksam-
het*

skulle betraktas som nästan utpressningslika. Aktionerna mot enmansföretagen i syfte att hindra dessa att utöva yrken får i praktiken samma verkan som ett näringsförbud. Men skillnaden är att facket blir domstol.

Jag tycker att man kan ställa följande fråga: Skall rätten att driva näring i Sverige vara beroende av om man följer lagen eller skall det vara ideella organisationer – i det här fallet fackliga sådana – som skall avgöra vilka företag som skall finnas och vilka som skall förbjudas? Den frågan ställer många av landets småföretagare i dag.

Anf. 50 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som arbetsmarknadsministern säger, att Målarförbundet och Elektrikerförbundet inte har agerat särskilt anmärkningsvärt när det gäller vetorättsreglerna. Men faktum kvarstår: Enmansföretagare utestängs från arbeten därför att de inte har kollektivavtal. När de vill teckna kollektivavtal får de inte göra det. På så sätt är de utestängda, och det uppstår en faktisk vetosituation. Det är den situationen som vi skall försöka hantera.

Oavsett vad Målarförbundet och Elektrikerförbundet tycks ha för uppfattning säger El-ettan och Målar-ettan att de kör vidare tills det blir lagändring. Vi struntar i riksdagen och vi struntar i arbetsmarknadsministern, NO och alla auktoriteter på området, säger de. De säger alltså att de fortsätter som tidigare tills riksdagen ändrar lagen. Jag tycker att detta är ett så klart uttalande, att vi borde ta fasta på det. Arbetsmarknadsministern borde ta fasta på det, eftersom det finns risk för att detta kan vara ett hot mot seriösa enmansföretagare. Det vill väl varken arbetsmarknadsministern eller någon annan här i kammaren, antar jag, att det skall vara.

Får man inte sin vilja igenom hos Målar-ettan t. ex., när man vill fösa ut enmansföretagarna och man inte kan tillämpa vetoregler och annat, då blir det blockad. Man hotar att stoppa ett hotellbygge bara några kvarter härifrån för att få bort en liten strukturmålare. Det är alldeles uppenbart att detta är missbruk, Anna-Greta Leijon. Det är möjligt att vi, förutom de skattegeneralklausuler som riksdagen har lyckats åstadkomma, borde skaffa oss en generalklausul mot fackligt maktmissbruk gentemot enskilda människor. Det börjar nästan verka som om det är nödvändigt.

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag bara kort säga, apropå det konkreta exempel som Bengt Wittbom nu var inne på, att det handlar om stridsåtgärder i form av en blockad vid ett hotellbygge. Den hade ingenting med vetorättsreglerna att göra. Den av Bengt Wittbom så förtalade avdelningen och vederbörande målare är nu helt överens. Det går alltså att lösa sådana här frågor, bara man visar en vilja från ömse håll. Det här fallet är alltså nu helt ur världen. Målar-ettan och målaren i fråga är överens om hur man skall hantera dessa problem i framtiden.

Anf. 52 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! I sitt svar säger statsrådet i dag:

”Det nu sagda betyder inte att jag inte betraktar det som ett problem om seriösa enmansföretag har svårt att få tillträde till marknaden. Jag anser att El-ettans agerande i skilda sammanhang – i vart fall tidigare – har gett berättigad anledning till anmärkningar från den synpunkten.”

Jag vill direkt anknyta till vad NO säger i det brev som jag tidigare har citerat:

”MBL-förfarandet bör inte få användas för att försvåra verksamheten för företag, om inte det finns fog för veto. Om så sker systematiskt, såsom tycks vara fallet vad gäller Elettan, eller annars i större omfattning synes en lagändring behöva övervägas.”

Min sista fråga till fru Leijon blir därför: Delar statsrådet den uppfattning som NO här har uttryckt och som i svaret i dag delvis har konfirmerats av statsrådet?

Anf. 53 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Ja, Anna-Greta Leijon, de har kommit överens. Men på vems villkor har de kommit överens? Och på vems villkor har man klarat förlikningar i andra sådana här fall? Det är naturligtvis den svage som får vika för den starke. Riksdagens uppgift är att skydda de svaga i samhället och upprätthålla rättstrygghetsprinciper som gör det möjligt t. o. m. för enmansföretagare att driva verksamhet.

Jag har här i min hand en kopia på näringsfrihetsombudsmannens skrivelse till departementet. Bortsett från arbetsmarknadsministerns vilja att visa intresse för de här problemen men en samtidig ovilja att göra någonting för att klara ut dem, kan man bara konstatera att när departementet skall ge sitt svar till näringsfrihetsombudsmannen, går det inte att göra det på så lösa boliner som i det skriftliga svaret i dag och som vi hört exempel på i debatten. Då måste arbetsmarknadsministern ta ställning till en auktoritets tolkning av vilka möjligheter som den nuvarande lagstiftningen ger för facket att missbruka sin makt gentemot egenföretagare.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1983/84:519 om verksamheten vid Svenska Petroleum AB**Anf. 54 Statsrådet BIRGITTA DAHL:**

Herr talman! Nic Grönvall har frågat mig om anledningen till min positiva syn på Svenska Petroleum AB:s förvärv av Svenska Fina AB och hur Svenska Petroleum AB:s köp av aktier i Svenska Fina AB kan vara ett steg i riktning mot ett ökat samarbete mellan Svenska Petroleum och det svenska oljeföretaget OK.

Det ankommer på Svenska Petroleum AB att ansvara för bolagets

*Om verksamheten
vid Svenska Petro-
leum AB*

verksamhet inom ramen för de mål som fastställts av ägaren. Regeringen har i proposition 1983/84:110 om vissa oljefrågor uttalat att det bör stå Svenska Petroleum fritt att på affärsmässiga grunder bedriva sin verksamhet på de delar av marknaden där bolaget bedömer att lönsamhet kan uppnås. Svenska Petroleum har ansett det affärsmässigt motiverat att genomföra köpet av Svenska Fina. I ett uttalande den 28 februari i år har jag framhållit att Svenska Petroleums förvärv av Svenska Fina ger möjlighet till effektivisering av varuförsörjning och distribution samt till ett utökat utnyttjande av den svenska raffinaderikapaciteten. Jag har ingen anledning att ytterligare kommentera denna fråga.

Beträffande möjligheterna till samarbete mellan Svenska Petroleum och OK har, enligt vad jag erfarit, OK erbjudits att förvärva en minoritetsandel av Svenska Finas bensinrörelse. Detta kan ses som ett första steg i arbetet med att utvidga samarbetet mellan SP och OK. Jag vill också erinra om att förhandlingar nu pågår om ett närmare samarbete mellan Svenska Petroleum och OK under ledning av den särskilda förhandlare som utsetts av regeringen. Resultatet av detta arbete avses redovisas senast den 1 juli i år.

Anf. 55 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Det är intressant att notera att energiministern helt förbigår det faktum att jag frågat om tre saker. Den första frågan löd: Vilket var skälet till att jag inte fick svar förra gången jag frågade om samma sak? Då uppgav energiministern att skälet var att det inom kort skulle komma en proposition som skulle beröra det som jag hade frågat om. Det oaktat anlade energiministern vid en presskonferens fem dagar efter avlämnandet av svaret här i riksdagen synpunkter på det aktuella förvärvet. Detta skedde alltså innan propositionen lagts fram.

Det är som sagt intressant att notera att energiministern nu vill förbigå det faktum att hon förra gången avstod från att svara på min fråga – vilket hon faktiskt gör även i dag. Anledningen måste väl vara att energiministern är angelägen om att få till stånd ett fullbordat faktum innan en diskussion kommer i gång här i riksdagen. Energiministern skulle alltså inte vilja diskutera något som man ännu inte beslutat om. Enligt uppgifter från SPK slöts nämligen avtalet mellan SP och Svenska Fina den 1 mars, alltså dagen efter presskonferensen.

Den frågan är emellertid mera av formell natur. Mera väsentligt är att energiministern ännu en gång avböjer att diskutera den här frågan, med hänvisning till att det åligger SP:s ledning att göra den affärsmässiga bedömningen.

Jag måste dock konstatera att energiministern i pressmeddelandet från den 28 februari uttalade sig i sakfrågan. SP:s verksamhet bedrivs – det kan inte hjälpas; så är det – med statens pengar. Energiministern ser ju till att dessa pengar anvisas. Det är därför angeläget att energiministern svarar i sakfrågan. Vad är det som gör att man, om man slår ihop två mycket dåliga bolag, som har mycket stora förluster, genom denna sammanslagning får ett

bra bolag? Energiministern är skyldig mig ett svar på den frågan, liksom hon är skyldig mig ett svar på frågan varför detta skulle kunna påverka förhållandet mellan SP och OK.

Energiministern vet lika väl som jag att företagsledningarna för SP och OK i höstas lämnade en redovisning, där man meddelade energiministerns departement att man inte kunde finna någon väg att nå fram till ett samgående. Det måste också vara energiministern mycket väl bekant att OK över huvud taget inte har något intresse av att äga – som det sägs i pressmeddelandet – 5–10 % av Svenska Finas bensinrörelse – en bensinrörelse som förra året medförde en förlust för Svenska Fina med nästan 100 milj. kr.

Jag har varit tvungen att upprepa mina frågor till energiministern, och jag hemställer verkligen om ett svar i sakfrågan. Jag vill inte ännu en gång bli bortviftad som en störande fluga.

Anf. 56 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att Nic Grönvall har läst mitt svar på ett onödigt negativt sätt. Jag har svarat på alla tre frågorna, och jag har också – tvärt emot vad som påstås i Nic Grönvalls fråga – i propositionen tagit upp frågan om Svenska Petroleum's rätt att bedriva distribution av bensin och drivoljor.

Nic Grönvall påstår att jag inte skulle ha kommenterat den frågan. Men den är behandlad på s. 53 i propositionen, och svaret på frågan i detta sammanhang anges där med precis samma ord som återfinns i mitt frågesvar, nämligen att "det bör stå Svenska Petroleum fritt att på affärsmässiga grunder bedriva sin verksamhet på de delar av marknaden där bolaget bedömer att lönsamhet kan uppnås".

Beträffande den rent affärsmässiga bedömningen av Svenska Petroleum's förvärv av Svenska Fina AB vill jag upprepa att det är en bedömning som enligt riksdags- och regeringsbeslut och gällande lagstiftning ankommer på den som har att ta det rent affärsmässiga ansvaret, nämligen Svenska Petroleum som företag och dess styrelse – riksdag och regering lägger fast riktlinjerna, men vi sköter inte företaget. Därför har jag inte anledning och möjlighet att kommentera frågan ytterligare.

Det som jag uttalade vid ett tidigare tillfälle var enbart att jag påvisade det som står i mitt frågesvar, att köpet ger möjlighet till ökat utnyttjande av den svenska raffinaderikapaciteten och till en effektivisering av varuförsörjning och distribution.

Till slut vill jag betona att de diskussioner som har förevarit mellan OK och SP, både före det att propositionen lämnades och medlaren tillsattes och efter detta, är helt annorlunda och mycket mer konstruktiva än Nic Grönvalls beskrivning av dem.

Anf. 57 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Detta svar måste jag uppfatta som en obstruktion mot den frågerätt som jag har. Än en gång säger alltså energiministern att energiministern inte har anledning eller, som hon säger, möjlighet att vidare

kommentera frågan om SP:s förvärv av aktierna i Svenska Fina. Men energiministern har ju uttalat sig i sak i ett pressmeddelande. Och vad jag begär är att energiministern uttalar sig närmare om på vilka grunder energiministern har kommit till den slutsats som framgår av detta pressmeddelande. Jag har intresse av detta eftersom energiministern denna gång har föreslagit – det skall vi diskutera senare, som jag hoppas i energiministerns närvaro – 214 milj. kr. till SP. Och det uppstår snart nya behov av medel till SP, eftersom Svenska Finas rörelse över huvud taget inte kan bedrivas i fortsättningen om den inte blir föremål för ytterligare investeringar.

Jag uppfattar detta som ett frångående av energiministerns skyldighet att diskutera frågan om den materiella ståndpunkt som energiministern redovisar i sitt pressmeddelande.

Beträffande OK och SP vet både energiministern och jag att OK saknar intresse av att förvärva SP. Vi vet bägge två att om det skall bli någonting av detta, då måste staten frånträda sina intressen helt och fullt. Och då måste jag ha rätt att ställa frågan hur 5 % av Svenska Finas förlustbringande bensindistribution skall kunna öppna vägarna till ett ökat samarbete mellan SP och OK. Det är ju ett uttalande som saknar varje rimlighet, energiministern.

Anf. 58 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det uttalande som jag tidigare har gjort om SP:s förvärv är detsamma som jag upprepar i mitt svar. Om jag inte är alldeles felunderrättad har näringsutskottet vid en föredragning fått ta del av det materiella underlaget till den affärsmässiga uppgörelsen. Det är samma föredragning som vi för vår del har fått, och näringsutskottet kan alltså i och för sig göra en bedömning av detta. Jag föreställer mig inte att vi kommer till samma slutsats, för man kan om man läser de moderata motionerna se att här finns en alldeles tydligt negativ uppfattning om SP av det skälet att det är ett statligt företag. Det är från era utgångspunkter ideologiskt vällovligt, men vi delar inte er inställning.

Jag vill också påpeka att OK ingalunda har avvisat att diskutera delägar-skap i Fina. Det ingår i de diskussioner som pågår, och eftersom jag är intresserad av att de skall slutföras konstruktivt vill jag icke kommentera dem här.

Anf. 59 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Nej, energiministern, vi har inte fått del av underlaget för affären mellan SP och Svenska Fina. Vi känner inte ens till köpeskillingens storlek. Men jag tror att jag på mycket bestämda grunder kan hävda att den är någonstans i storleksordningen 250–300 miljoner.

Jag menar att det är ganska uppseendeväckande att ett företag i statlig ägo disponerar skattebetalarnas pengar för att göra dessa bolagsförvärv och att energiministern gör positiva uttalanden om affären, när det måste vara uppenbart för den kompetenta energiminister vi har att detta bolagsförvärv

inte leder till en förstärkning av SP:s ställning. Det är beklagligt att vi inte kan diskutera frågan i sak.

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

Anf. 60 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag bara påminna Nic Grönvall om en absolut grundläggande princip som läggs fast i oljepropositionen, nämligen att verksamheten skall bedrivas på företagsmässiga villkor. I den principen ligger också att man får ta sitt ansvar till fullo. Det är inte fråga om att på löpande räkning rekvirera pengar från staten i fortsättningen.

*Om ytterligare
vindkraftsutbyggnad*

Anf. 61 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Innebär energiministerns senaste inlägg att aktieägaren – om det på ett betryggande sätt kan påvisas på bolagsstämman i Svenska Petroleum den 14 juni att det saknas ekonomiskt godtagbara grunder för detta bolags förvärv – kommer att ifrågasätta ansvarsfrihet för styrelsen i SP?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1983/84:528 om ytterligare vindkraftsutbyggnad

Anf. 62 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Kjell A. Mattsson har frågat mig om regeringen – mot bakgrund av de positiva resultaten i Maglarp – avser att satsa på ytterligare vindkraftsutbyggnad.

Inom ramen för energiforskningsprogrammet görs stora insatser för utveckling och prövning av vindkraften. Hittills har 280 milj. kr. satsats på vindkraft inom detta program, som genomförs i nära samarbete med svensk industri.

Det är glädjande att vindkraftverket i Maglarp ser ut att fungera väl. Sydkraft genomför nu på uppdrag av statens energiverk provning och utvärdering av verket under praktiska driftsförhållanden.

På samma sätt genomför statens vattenfallsverk på energiverkets uppdrag provning och utvärdering av vindkraftverket Näsudden på södra Gotland. Detta verk råkade emellertid ut för haveri i slutet av oktober 1983. Efter reparation togs verket åter i drift den 1 maj i år.

Utvärderingarna av de båda stora vindkraftverken skall vara genomförda under år 1984 så att de kan ingå i underlaget för senare ställningstaganden om den fortsatta verksamheten på vindkraftsområdet, som regeringen avser att återkomma till under våren 1985. 1981 års energikommitté som avslutar sitt arbete under år 1984 kommer också att redovisa sin bedömning av vindkraftens möjliga bidrag i det svenska energisystemet, inte minst med tanke på kärnkraftsavvecklingen.

Arbetet på vindkraftsområdet koncentreras således nu till utvärderingar till grund för en bedömning av hur vi bör bedriva det fortsatta arbetet på vindkraftsområdet. Viktiga frågor som därvid bör belysas är dels vilken roll

*Om ytterligare
vindkraftsutbyggnad*

vindkraften kan spela i det svenska energisystemet, dels svensk industris möjligheter att hävda sig på den internationella marknaden.

Anf. 63 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka energiministern för svaret på min fråga. Under den tid som vindkraftverket i Maglarp provkördes fick det utstå mycket kritik – kritik som användes av dem som är starkt negativa till vindkraften för att göra gällande att det inte var en kraftkälla som skulle komma att spela någon roll i svensk energiförsörjning.

Som jag nämnt i min fråga är det glädjande att inställningen är en annan, när nu vindkraftverket är i drift.

Enligt material som jag fick i mars månad har man konstaterat att verket har gått i 2 506 timmar och producerat 4 162 MWh och att maskinens tillgänglighet har varit så pass bra som 75 %, vilket bedöms som bra för att gälla en prototyp. Det verk som vi har levererat till USA fungerar också bra.

Detta betyder att man på svensk sida har lyckats skaffa sig en god teknisk kompetens när det gäller att bygga och utveckla stora vindkraftverk – en kompetens som vi har anledning att försöka ta vara på.

Jag tycker för min del att det är energipolitiskt viktigt att vi har möjligheter att gå vidare med vindkraftsutbyggnaden. Det är dessutom industri- och handelspolitiskt viktigt. I ett meddelande från statens energiverk har exempelvis refererats utrikeshandelsminister Hellströms besök i New Delhi, där man har diskuterat svensk medverkan för att hjälpa t. ex. Indien med mätningar och utvärderingar av vindtillgångar. I samma meddelande har också refererats hur verksamheten vid Maglarp har fortskridit.

Jag är medveten om att man måste göra en utvärdering av denna typ av verksamheter, men jag skulle ändå vilja fråga energiministern om det inte finns möjlighet att nu gå vidare och ge statligt stöd till eventuellt intressanta anläggningar och inte, som svaret ger vid handen, helt avvakta utvärderingen och kunna gå vidare först när riksdagen tagit ställning till 1985 års energipolitiska proposition. På det sätter fördröjer vi arbetet och går miste om möjligheter att skaffa viktig kompetens och kanske också om affärer med både svenska beställare och utlandet. Jag tycker att vi har anledning att ta till vara våra möjligheter på detta område.

Anf. 64 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill gärna understryka att vindkraftsområdet är ett av de områden där vi måste satsa på att utveckla kompetens som vi behöver för vår långsiktiga elförsörjning och att vår bestämda inriktning är att försöka komma vidare med hänsyn till både vår egen försörjning och – vilket också Kjell Mattsson underströk – den internationella marknaden. Det här är dessutom fråga om något som kan bli en insats av särskilt stor betydelse för u-länderna, som faktiskt ofta har klimatmässiga fördelar på det här området.

Jag kanske kan glädja Kjell Mattsson genom att säga att verksamheten långt ifrån står stilla medan utvärderingsarbetet pågår. För det första har vi ständiga kontakter med andra länder i dessa frågor. Jag kommer själv att

besöka Indien i juni i år för att fullfölja de diskussioner vi har haft tidigare. Jag har två besök här i Sverige från andra länder i nästa vecka, där de här frågorna kommer att diskuteras.

För det andra pågår f. n. diskussioner om viss fortsatt produktion på det här området. De ärendena är just nu föremål för prövning bl. a. inom energiupphandlingsdelegationen och statens energiverk, som väntas fatta beslut på försommaren. Därefter kommer regeringen att få ta ställning till de frågorna.

Kjell Mattsson vet som erfaren riksdagsman att jag inte kan föregripa ett sådant beslut, men jag kan försäkra att vi skall göra allt för att inte försena ärendets hantering och att vi är angelägna om att medverka till att upprätta och behålla svensk kompetens på detta område.

Anf. 65 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den komplettering som energiministern gjorde och som ger litet bättre hopp om att vi på olika områden kommer att gå vidare med vindkraftsutbyggnad i Sverige och att vi kan bli en bra partner för andra länder.

I tidningen KommunAktuellt nr 5 som kom ut i februari i år refereras de planer som Göteborgs energiverk och Yngeredsfors Kraft AB har intresserat sig för, nämligen att gå vidare och bygga ett förhållandevis stort vindkraftverk. Förutsättningen för att man skall kunna gå fram med den här typen av projekt – åtminstone f. n. – är att man får någon form av statligt stöd. Jag tolkar energiministerns kompletterande svar på sådant sätt att vi är överens om att detta utgör en viktig del i vår energiförsörjning och i vår industripolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1983/84:531 om åtgärder mot högttemperatursystem för bostadsuppvärmning

Anf. 66 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen är beredd att vidta åtgärder – t. ex. ändring av låneregler – så att injustering av värmesystem för högttemperatur upphör. Frågan föranleds av den verksamhet som enligt frågeställaren bl. a. SABO-företagen bedriver för att injustera värmesystem enligt en särskild metod. Tillämpningen av metoden strider enligt Pär Granstedt mot riksdagens beslut med anledning av proposition 1980/81:133 om riktlinjer för energisparverksamheten.

Riksdagens beslut med anledning av proposition 1980/81:133 avser i första hand utformning av uppvärmningssystem i nya byggnader. När det särskilt gäller krav på uppvärmningssystem konstateras i propositionen att fördelar kan nås om vattenburna uppvärmningssystem kan dimensioneras för en lägre vattentemperatur än i dag. Föredraganden förordade av detta skäl att

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om åtgärder mot
högttemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om åtgärder mot
högtemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

tillkommande vattenburna uppvärmningssystem normalt borde dimensioneras för lågtemperatur. Från den 1 januari 1984 gäller vid nybyggnad att uppvärmningssystemet skall dimensioneras för en högsta framledningstemperatur av 55°C. En dimensionering av ett uppvärmningssystem för lågtemperatur innebär att i systemet förekommande utrustning skall beräknas och utföras så att systemet kan avge önskad värmeeffekt vid en viss högsta framledningstemperatur. Detta påverkar därmed i första hand radiatorstorlekar, ledningsdimensioner och pumpkapaciteter.

Den åtgärd som Pär Granstedt behandlar i sin fråga, injustering av värmesystem, är dock inte i första hand ett dimensioneringsproblem utan en återkommande åtgärd för att åstadkomma en jämn värmeavgivning från ett givet värmesystem. En injustering syftar sålunda till att justera värmesystemets vattenflöde så att varje radiator får avsedd effekt. De ingrepp i systemet som krävs inskränker sig ofta till ändringar av ventillägen.

Olika metoder finns utarbetade för injustering av värmesystem. Det är i dag inte möjligt att entydigt sätta en metod före någon annan ur effektivitetssynvinkel. Det är dock klart att en injustering i sig inte försämrar en fastighets möjligheter att utnyttja lågtemperatursystem. Däremot kan ett sådant system kräva en förnyad injustering till lägre drifttemperatur.

Fram till den 1 april i år har injustering av värmesystem varit en åtgärd som berättigat till statligt energilån. Fr. o. m. detta datum gäller att räntebidrag och s. k. energisparbidrag kan lämnas. Mot bakgrund av vad jag nyss sagt har jag inte för avsikt att föreslå regeringen att vidta några åtgärder för att ändra möjligheten till statligt stöd för injustering av värmesystem.

Anf. 67 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Dahl för svaret på min fråga. Det var dock inte särskilt positivt, sett ur synpunkten av det jag efterlyste i min fråga.

I frågesvaret menar Birgitta Dahl att detta inte är särskilt mycket att bråka om – det är ungefär kontentan av det hela. Men jag delar nog inte den uppfattningen.

När det gäller proposition 1980/81:133 är det naturligtvis riktigt som statsrådet Dahl säger att den i första hand gäller uppvärmningssystem i nya byggnader. Men det fastslås där också: "Flertalet befintliga uppvärmningssystem lämpar sig som regel redan i dag för lågtemperatur genom att de normalt är överdimensionerade." Det är en grundförutsättning man har. Dessutom står det på s. 36 i denna proposition: "Krav på åtgärder för att öka uppvärmningssystemets flexibilitet i befintlig bebyggelse bör enligt min mening kunna aktualiseras endast när i en byggnad görs sådana ändringar av någon betydelse som berör byggnadens uppvärmningssystem." Såvitt jag förstår är en injustering som höjer drifttemperaturen en förändring av betydelse i byggnadens uppvärmningssystem.

En annan poäng i statsrådets svar är att detta är en ganska liten åtgärd. Det är naturligtvis riktigt att varje sådan här justering är liten. Men det är kolossalt många justeringar som det är fråga om – det är fråga om

*Om åtgärder mot
högtemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

hundratusentals lägenheter runt om i landet, där man alltså justerar för att man behöver en högre framledningstemperatur. Det är här som den häpnadsväckande inkonsekvensen kommer och som man också reagerat mot såväl från hyresgäströrelsen som från planverket. Det är alltså inte bara jag som påtalat det här. Den inkonsekvensen är att man å ena sidan från statsmakternas sida så kraftigt betonar vikten av lågtemperatursystem och å andra sidan ger statligt stöd åt förvandling av befintliga lågtemperatursystem till högtemperatursystem genom injusteringen, dvs. genom att man tidigare gav energilån och numera lån med räntebidrag eller energisparbidrag.

Detta är orimligt. Dels minskar det flexibiliteten, dels innebär det att det undergräver trovärdigheten i en del av den svenska energipolitiken. Därför vill jag än en gång vädja till Birgitta Dahl och regeringen att ompröva sin inställning i denna fråga.

Anf. 68 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det råder såvitt jag vet fullständig enighet mellan partierna – i varje fall mellan centern och socialdemokratin – om att vi med tanke på den långsiktiga energipolitiken bör satsa på lågtemperatursystem. Vi gör det konsekvent i enlighet med riksdagsbeslutet i fråga om nytillkommande bebyggelse. Vi gör det – och det vill jag bestämt hävda – också när det gäller förändringarna i en existerande bebyggelse.

Detta är ett tekniskt komplicerat ämne som det är svårt att beskriva på ett tydligt sätt. Efter att noggrant ha gått igenom sakförhållandena har vi kommit fram till att vad det i dessa fall är fråga om är inte någon bestående förändring av systemen från lågtemperatursystem till högtemperatursystem, utan det är en justering i en aktuell situation, som ger handlingsfrihet för framtiden när det gäller lågtemperatur eller högtemperatur och som på intet sätt försämrar den aktuella fastighetens möjlighet att anslutas till ett lågtemperatursystem. Dessutom rör det sig om den typ av injustering som måste göras med relativt täta mellanrum för att systemet skall hållas effektivt. Det gör att det blir möjligt att inom relativt kort tid och på ett ekonomiskt riktigt sätt byta ut utrustningen. Man låser sig alltså inte för framtiden. Däremot väljer man en metod för att snabbt åstadkomma hushållning i den aktuella fastigheten, något som av många bedöms som bra. Andra föredrar en annan metod där man använder sig av lägre temperatur i framledningssystemet. Vilken metod som i dagens situation är bäst, därom tvistar om inte de lärde så åtminstone de i verksamheten dagligen sysselsatta.

Anf. 69 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Enigheten om att vi bör satsa på lågtemperatursystem glädjer mig naturligtvis. Jag har inte i princip ifrågasatt detta. Däremot kan det uppstå frågor när det gäller tillämpningen i praktiken.

Man kan kanske av statsrådet Dahls inlägg få ett intryck av att det här är fråga om en tämligen normal serviceåtgärd. Riktigt så enkelt är det inte. Det är inte någonting som man gör litet nu och då. Det är en ganska omfattande insats. Det är också därför som det utgår statligt stöd. Om det här vore en

*Om åtgärder mot
högtemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

normal, regelbundet återkommande översyn, skulle staten naturligtvis inte gå in med energisparstöd. Så har emellertid skett. Det illustrerar det faktum att detta betraktas som ett relativt stort och betydelsefullt ingrepp. Det innebär också att man, när man nu går igenom denna stora mängd lägenheter och gör de här injusteringarna, också har skapat vissa bindningar för framtiden. De är naturligtvis inte oåterkalleliga – det håller jag med statsrådet Dahl om. Det innebär emellertid ett steg i fel riktning. Det är också det som expertis på området har reagerat mot – inte bara när det gäller effektivitetsfrågorna, där det i och för sig finns delade meningar. Det gäller också att detta har vissa långsiktiga konsekvenser. Så här säger civilingenjör Nils Redegren på statens planverk, som är en av regeringens ansvariga experter på området: ”Med tanke på den alltmer omfattande satsningen på lågtemperaturvärme är det en lämplig förberedelse att redan under 1983 projektera för lågtemperatursystem och att vid injusteringsarbeten i befintliga anläggningar anpassa systemen för lågtemperaturtekniken.”

Vad som nu sker är att man med hjälp av statliga pengar går den precis motsatta vägen och binder sig vid en högtemperaturteknik – åtminstone för ett bra tag framöver.

Anf. 70 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! I det statliga energihushållningsprogrammet brukar man skilja på tre steg, varav det första och det andra steget är sådana relativt enkla och billiga åtgärder som snabbt leder till mycket goda resultat. Det tredje steget innebär mer omfattande och dyrbara åtgärder.

Det är självklart att det första och andra steget egentligen hör till det som skulle kunna genomföras utan att man vidtar särskilda åtgärder, men vad vi har kunnat konstatera är att så inte kan bli fallet. Av det skälet prioriterar vi åtgärder enligt det första och andra steget för att snabbt nå stora resultat i hushållningsprogrammet till låga kostnader. Det är skälet till att vi ger stöd till sådan här verksamhet, som är mycket viktig.

Det skäl som många anför för att välja den injustering som Pär Granstedt nu är kritisk mot, men som ingalunda är den enda, är att det är den typ av åtgärd som är relativt lätt att genomföra av den som i vanliga fall sköter fastigheten. Andra åtgärder kräver mycket mera omfattande förberedelser och kan normalt inte genomföras av fastighetsköparen.

Anf. 71 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag är helt på det klara med att det här är en begränsad åtgärd jämfört med t. ex. en fasadisolering, byte av uppvärmningssystem eller något liknande. Det är emellertid inte, vilket man kunde få intrycket av i Birgitta Dahls föregående inlägg, någonting som är ganska normalt och regelbundet återkommande. Det gäller en förhållandevis omfattande åtgärd, som man alltså inte kunde räkna med att fastighetsägarna själva skulle vidta i någon större utsträckning. Man har från statsmakternas sida ansett det nödvändigt att sätta in särskilda stödåtgärder för att få den till stånd.

Vi kan nu konstatera att staten stöder åtgärder som går precis stick i stäv

mot den av regering och riksdag långsiktigt fastlagda målsättningen, nämligen satsning på lågtemperatursystem. Det går visserligen säkerligen snabbt, bra och enkelt att vidta den här åtgärden, men att gå in med statligt stöd som går stick i stäv mot långsiktiga statliga målsättningar kan inte vara vettigt.

Anf. 72 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Just av det skälet gör vi det inte heller!

Det här gäller åtgärder som betalar sig på ett till två år och som behöver vidtas med regelbundet återkommande intervaller, men som inte binder systemet vid högtemperatur för framtiden. Det är alltså ett utmärkt sätt att snabbt effektivisera energihushållningen utan att för den skull försvåra den långsiktiga politiken. Det genomförs också helt i överensstämmelse med de beslut som riksdagen har fattat.

Anf. 73 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Riksdagen har tagit ställning för en satsning på lågtemperatursystem. Vore det här enda sättet att göra injusteringar på, skulle jag möjligen förstå att staten gav sitt stöd. Men vi har ju redan konstaterat att det finns folk som anser att det inte ens är det effektivaste sättet. Det finns alltså alternativa möjligheter. Att då gå in med statliga stödåtgärder för justeringar, trots att vi vet, att skall riksdagens mål uppfyllas, måste vi räkna med en ny omgång statliga stödåtgärder för att omintetgöra de här injusteringarna och sedan få injusteringar till andra temperaturlägen. Detta kan inte ens vara en vettig hushållning med resurserna, bortsett från att vi tvingas till en ny omgång, som kräver ytterligare åtgärder för att lågtemperatursystem skall kunna användas. Det skulle inte heller röra sig om ytterligare åtgärder på endast några få ställen, utan det skulle gälla hundratusentals lägenheter runt om i landet. Det är klart att detta blir en bromsande faktor när man vill införa lågtemperatursystem, även om lågtemperatursystem inte i och för sig omöjliggörs, vilket jag heller aldrig påstått.

Anf. 74 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag lägger med förvåning märke till den stalinistiska inställning som Pär Granstedt demonstrerar. Eftersom det här rör sig om en åtgärd som behöver vidtas med regelbundet återkommande intervall, tycker jag att vi i det här skedet, när vi är rätt osäkra beträffande tekniken, kan kosta på oss att låta olika tekniker tävla med varandra, särskilt eftersom vi under alla förhållanden måste göra om det hela. Då kan vi välja den teknik som passar bäst och som också kan anslutas till lågtemperatursystemet. Jag har ingen ambition att med stalinistiska metoder peka ut den ena eller den andra tekniken, så länge jag vet att vi bevarar handlingsfriheten för framtiden och får snabba hushållningsresultat.

*Om åtgärder mot
högtemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

Tisdagen den
8 maj 1984

*Om åtgärder mot
högtemperatursys-
tem för bostads-
uppvärmning*

Anf. 75 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Om jag nu är stalinistisk har jag förmodligen gott sällskap. Det står faktiskt i den proposition som riksdagen godkände, att när man vidtar åtgärder av betydelse för uppvärmningssystem i befintlig bebyggelse, skall man se till att det görs på ett sätt som tillåter lågtemperatursystem. Det här anser jag vara ett sådant fall. Det strider alltså mot vad som stod i en proposition från mittenregeringen, som då förmodligen måste anses vara stalinistisk. På den här punkten antogs propositionen, såvitt jag vet, av en enhällig riksdag, som alltså även den är stalinistisk – om man får tro Birgitta Dahl.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1983/84:42

Socialutskottets betänkanden 1983/84:21 och 25–27

Kulturutskottets betänkande 1983/84:19

Utbildningsutskottets betänkande 1983/84:26

Trafikutskottets betänkande 1983/84:20

16 § Anmälades och bordlades

Proposition

1983/84:187 Utredning av brott av barn under 15 år

17 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1983/84:31 Vissa anslag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 till riksdagen och dess verk (förs. 1983/84:22)

Lagutskottets betänkanden

1983/84:13 Utländska förvärv av fast egendom

1983/84:29 Aktiebolagsrättsliga frågor

1983/84:32 Ändring i räntelagen (prop. 1983/84:138)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1983/84:27 Mottagandet av flyktingar och asylsökande m. m. (prop. 1983/84:124 delvis) samt anslag till Invandring m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

Socialutskottets betänkande

1983/84:28 Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. (prop. 1983/84:100 delvis och prop. 1983/84:124 delvis)

18 § Meddelande om frågor

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

Meddelades att följande frågor framställdes

den 7 maj

1983/84:545 av *Gunnel Jonäng* (c) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om för tidigt födda barns rätt till liv:

Ett socialdemokratiskt landstingsråd har fört fram tanken på att sätta tids- och viktgräns för att för tidigt födda barn skall få medicinsk vård.

Är statsrådet beredd att ta avstånd från detta cyniska uttalande?

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att skydda för tidigt födda barns rätt till liv?

Är statsrådet beredd att öka möjligheterna till forskning och vård för att ge dessa barn bästa möjligheter till hälsa?

den 8 maj

1983/84:546 av *Karin Ahrland* (fp) till utrikesministern om de politiska förhållandena i Afghanistan:

Sedan en tid bedriver Sovjet en omfattande krigsoperation i Afghanistan i uppenbart syfte att fördriva gerillan från Panjshirdalen.

Det är angeläget att oberoende stater som Sverige markerar sin avsky för krigshandlingar av det slag Sovjet nu utför i Afghanistan. Jag vill därför fråga utrikesministern:

På vilket sätt har den svenska regeringen nu reagerat på uppgifterna om Sovjets övergrepp mot civilbefolkningen i Afghanistan?

1983/84:547 av *Jens Eriksson* (m) till statsrådet Mats Hellström om sillexporten till EG:

Den 16 juni träder siltullarna i kraft från EG:s sida. Förhandlingar skulle ha ägt rum i vecka 18 men inställdes. Betyder det att regeringen inte anser det lönt att förhandla?

Om så är fallet, vad avser nu regeringen att göra?

1983/84:548 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till civilministern om möjlighet att överklaga beslut av kommunala bolag, m. m.:

Enligt kommunallagen får kommun i princip inte subventionera enskilt företag, särskilt inte i de fall det finns i kommunen verksamma företag inom branschen.

I Malmö har ett av kommunen helägt bolag, Frihamnsbolaget, redan gått in som delägare i ett nybildat rederi, trots att det finns verksamma rederier på den aktuella linjen i staden. Förutom mycket generösa lån från det kommunala bolagets sida till det nybildade rederiet, lämnas dessutom en

*Meddelande om
frågor*

Tisdagen den
8 maj 1984

*Meddelande om
frågor*

garanti att eventuella förluster under åren 1984–1987 skall bäras av det kommunala bolaget.

Då ovannämnda beslut inte är taget i kommunfullmäktige eller annat kommunalt organ, går det enligt kommunallagen inte att överklaga.

Enligt den s. k. kommunalföretagskommittén bör även beslut i kommunala bolag kunna överklagas.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande frågor till civilministern:

Avser civilministern vidta förändringar i lagstiftningen i den riktning kommunalföretagskommittén avser?

Avser civilministern vidta åtgärder, så att kommun inte skall kunna subventionera enskilda företag i de fall det redan finns inom branschen verksamma företag i kommunen?

1983/84:549 av *Rune Gustavsson* (c) till justitieministern om nedläggningen av den danska polisens narkotikarotel i Helsingör:

Alarmerande uppgifter i svensk dagspress tyder på att narkotikaroteln hos Helsingörpolisen läggs ned. Eftersom en ansevärd del av narkotikainförseln till Sverige sker via Helsingör-Helsingborg, är denna rotelnedläggning inte att betrakta som en isolerad dansk angelägenhet. Hur de polisiära resurserna i vårt södra grannland disponeras är inte utan betydelse för svenskt vidkommande. Mycket talar för att en stor del av Helsingborgs gatulangning i själva verket försiggår på andra sidan Sundet, dvs. i Helsingör. Minskar polisövervakningen och narkotikaspaningen där kan narkotikalangarna härja mer fritt och lättare sprida sitt farliga gift också till Sverige. Polisen i Helsingborg har i skilda sammanhang betonat den nytta den haft från narkotikabekämpningssynpunkt av direktkontakten med narkotikaroteln i Helsingör.

De danska polismyndigheterna motiverar nedläggningen av narkotikaroteln i Helsingör med att den ökade kriminaliteten på andra områden nödvändiggjort en omDispositionering av polisresurserna.

Tullen i Helsingborg anses svara för hälften av alla narkotikabeslag i Sverige. Därmed intar Helsingör en nyckelposition inom nordisk narkotikabekämpning. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till justitieministern:

1. Står nedläggningen av den danska polisens narkotikarotel i Helsingör i överensstämmelse med anda och bokstäver i Nordiska ministerrådets beslut och Nordiska rådets rekommendationer på narkotikabekämpningens område?

2. Vilka åtgärder avser den svenska regeringen att vidta i syfte att förhindra att narkotikainförseln via Helsingör-Helsingborg ökar till följd av denna nedläggning?

1983/84:550 av Margit Gennser (m) till kommunikationsministern om färje- och tåg färjetrafiken över Öresund:

DSB:s rederichef avslöjade enligt tidningsuppgifter DSB:s framtidsplaner för Öresundstrafiken. Trafikplaneringen sker på grundval av det avtal som träffats mellan västtyska Bundesbahn, DSB och SJ. All tågtrafik skall efter juni 1986 befordras via Helsingborg-Köpenhamn. Ledig kapacitet mellan Helsingborg och Helsingör skall enligt planerna användas för befordran av personbilar, långtradare och bussar. Trafiken på linjen Limhamn-Dragör beräknas därför minska, sannolikt med en försämrad turtäthet som följd.

Den nya trafikplaneringen kommer att skapa regionala problem, när sundstrafiken nästan helt koncentreras till norra Öresund. Näringslivet i Malmö och södra Skåne drabbas. Till detta kommer att tåg färjeförbindelserna mellan Malmö och Köpenhamn läggs ned. Avbräcket blir stort för alla företag som bl. a. sysslar med färskvarudistribution i Malmöregionen.

Fasta förbindelser över Öresund beräknas bli en realitet under 1990-talet. Investeringskostnaderna för omstruktureringen av färjetrafiken bör därför om möjligt begränsas.

1. Avser kommunikationsministern att vidta åtgärder, så att färje- och tåg färjetrafiken över södra Öresund kan upprätthållas på samma nivå som i dag?

2. Avser kommunikationsministern vidta åtgärder i avvaktan på beslut om järnvägstunnel så att satsningarna på färjeförbindelserna över Öresund inriktas på småskaliga lösningar med begränsade investeringskostnader?

19 § Kammaren åtskildes kl. 17.24.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 138

Tisdagen den
8 maj 1984

*Meddelande om
frågor*